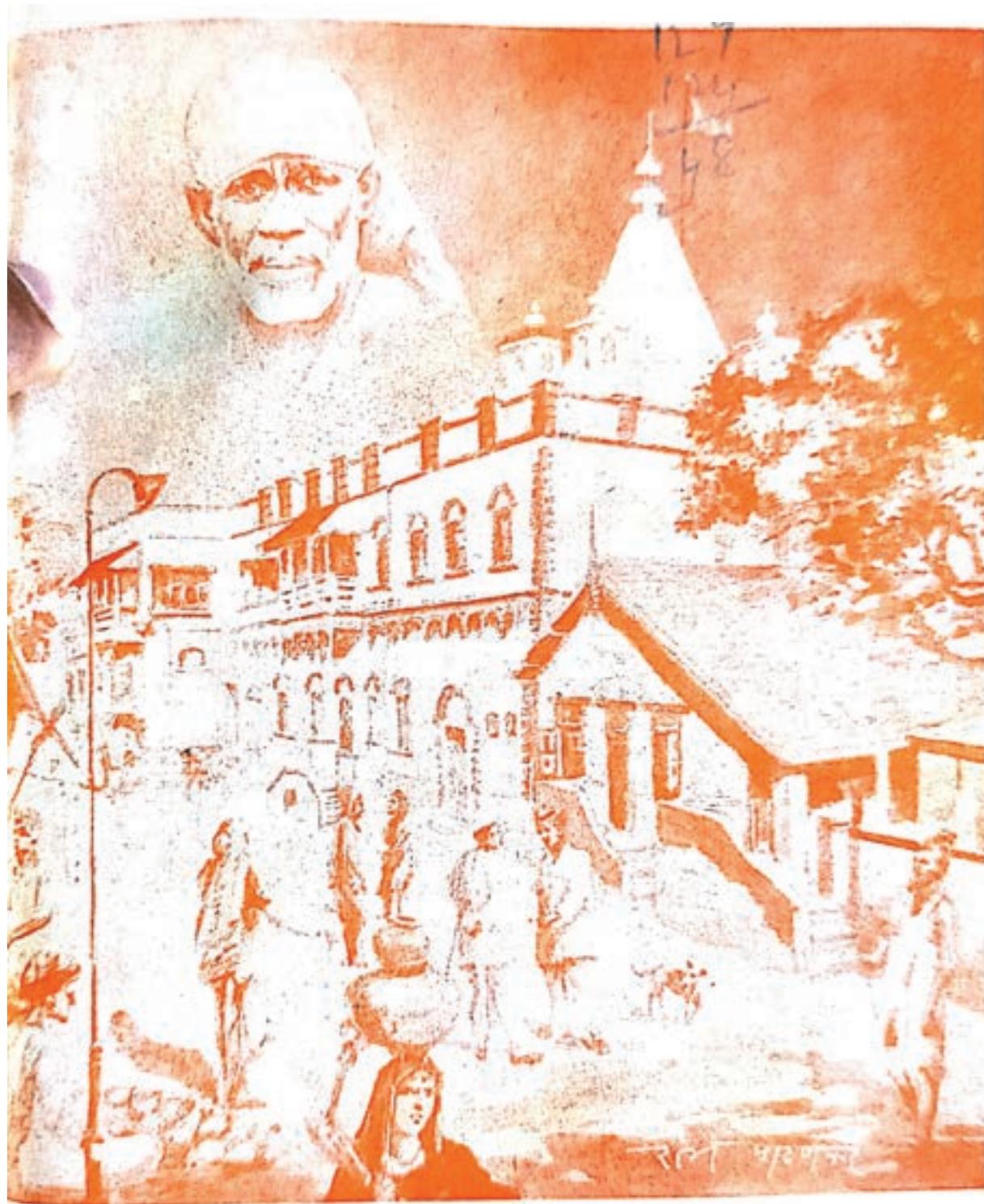

श्री साईलीला

जानेवारी १९५९

अंक ४ था

किमत १० आणे (३२ नवे रुपये)

शिरडी संस्थानचे अधिकृत ब्रैमासिक

[१९५९]

आमच्या ग्राहकांना श्रीसाईनाथाच्या सेवेत
सुख समाधानानं जावो.

स्थापना : १९१६

सोने, चांदी, मोती,
जवाहीर

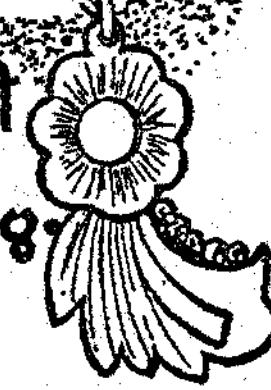
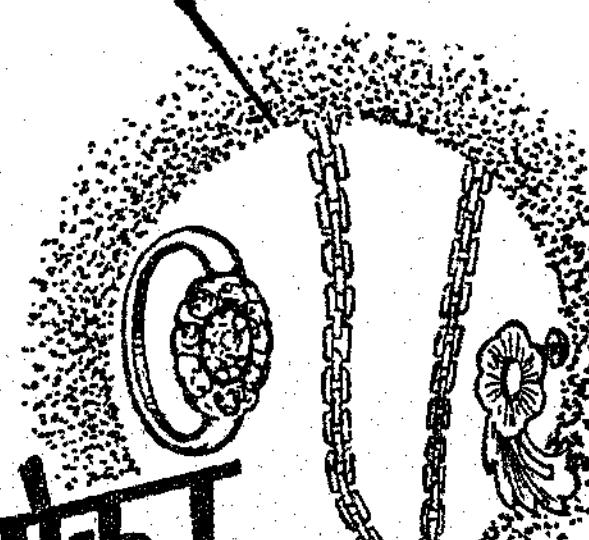
यांच्या दागिन्याची
कामे करणारी
४२ वर्षांची जुनो
विश्वासू पेढी.

ई.आर.मालपट्ट

सोने-चांदी व मोतींच्या दागिन्यांचे व्यापारी

जिंदकर चाळ. ठाकुरद्वार शेड. मुंबई ४.

MATUNGA CLEANING WORKS

ESTD. 1934

Prop. S. V. PRADHAN

MODI NIWAS, BOMBAY 19

Washers, Dyers and Dry Cleaners.

A Pleasure to You—A Satisfaction to Us
Chemical Cleaners, Super Fine Darners

Master Dyers
FOR

Cotton, Woollen, Silken & Jari Whole Cloths

सर्व तन्हेच्या कपड्यांची धुलाई, रंग व रक्क काम
व्यवस्थित करणार

माटुंगा क्लीनिंग वर्क्स

(स्थापना १९३४)

मालक : एस्. व्ही. प्रधान

मोदी निवास, मुंबई १९

॥ श्री साई प्रसन्न ॥

श्रीसाईभक्तांस

खुषखबर

-ः शिरडीस :-

जाऊन येण्यास मोटारची खास व्यवस्था केली जाईल

-ः चौकशी करा :-

राजन बोरकर

TRANSPORT AGENT

बोरकर वाडी
६ टिळक मंदिर रोड
विलेपालै (पूर्व)

मुंबई २४

लग्न कार्य-ट्रॉप-सामानाची नेआण वगैरेकरितां
कार-बस-लॉरीची व्यवस्था केली जाईल.

स्थापना : विजयादशमी १९४२

- सुवर्ण संधी -

ज्यांच्या ठिकाणी आत्मविश्वास असतो, त्याचें जीवन नेहमी जगण्यासारखें असते. पण केबद्दां ? जीवनांतील खांचखळग्यांची पूर्वसूचना मिळून योग्य मार्गदर्शन होईल तेबद्दां ! योग्य सल्ला, माफक दरांत व अचूक मार्गदर्शनासाठी आगाऊ सूचनेनुसार.

समक्ष भेटा : **जी. एम्. भिवणकर** हस्तसामुद्रिक
व ज्योतिषी

प्लॉट नंबर ३७४, आऊट हाऊस, १ ला रस्ता, पॉवर हाऊसजवळ, खार मुंबई २१
भेटण्याची वेळ : सोमवार ते शुक्रवार सायंकाळी ७ ते ९ व शनिवार ३ ते ८
बँक हॉलीडे व रविवार सकाळी ८ ते १२, आणि सायंकाळी ३ ते ६

हस्तरेषा व ज्योतिष (पत्रिका बनविणे) विषयक सर्व प्रकारची
कामेसुद्धां माफक दरांत स्वीकारण्यांत येतात.

तुम्हांला तुमच्या भवितव्यासंबंधीं जें समजून ध्यावयाची इच्छा आहे तें परेश्वरानें
तुमच्या हातावर अगोदरच लिहून ठेवलेले आहे. परंतु अज्ञानी मानवानें
ते योग्य वेळी वाचणे किंवा वाचून घेण्याकडे दुर्लक्ष केले आहे.

॥ श्री साईनाथ प्रसन्न ॥

बॉम्बे सिल्हर शॉप

टेलिफोन ३८८६२

शुद्ध चांदीचा हरेक तन्हेचा माल
बनविण्याचें व ऑर्डरप्रमाणे माल
करून देण्याचें विश्वासलायक ठिकाण.
त्याचप्रमाणे सोन्याचाही माल ऑर्डर-
प्रमाणे करून देण्यांत येतो. एकदा
भेट देण्याची तसदी घेऊन खात्री
करून घेण्याची विनंती आहे.

बा. गो. जुवेकर

मालक

गिरगांव, मांगलवाडी,
श्री धूतपापेश्वर प्रासाद, मुंबई नं. ४

॥ विमलेश्वर प्रसन्न ॥

भा. रा. रेवणकर सराफ

ठळकवाडी (बेळगांव)

सोन्या-चांदीच्या तयार
दागिन्यांचे व्यापारी

आमचेकडे खडे, मोत्यांचे, सेटिंग्जचे
आधुनिक पद्धतीचे दागिने, लफे,
तन्मणी, नेकलेस इअर्रीग्ज वगैरे तयार
होतात.

बाहेरगांवच्या व्यापान्यांचे ऑर्डरी-
कडे विशेष लक्ष दिले जाते.

॥ श्री साईनाथ प्रसन्न ॥

भास्कर लक्ष्मण नार्वेकर

नवीन फँशनप्रमाणे, सोन्या-चांदीचे, कल्चर मोत्यांचे दागिने तयार मिळतील व ऑर्डरप्रमाणे तयार करून दिले जातील. तसेच श्री. साईबाबांचीं सोनें-चांदीचीं लॉकेट्स् व चांदीचे तयार फोटो मिळतील. एक वेळ भेट देऊन खात्री करा. सुंदर फँशनेबल दागिने तयार करून घ्या.

१८४, ठाकुरद्वार रोड, मुंबई २.

॥ श्री साईनाथ प्रसन्न ॥

महिला वस्तु भांडार

भरतकाम, विणकाम, शिवणकाम

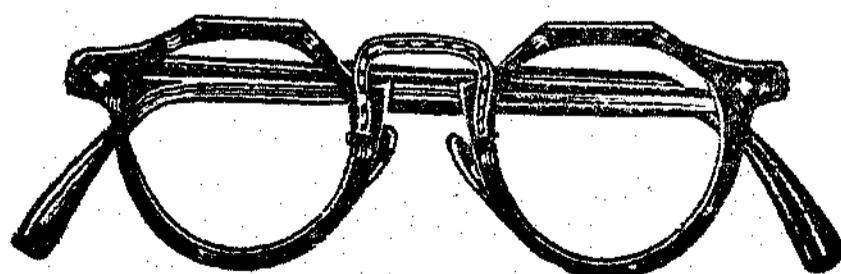
यांस लागणारे सर्व साहित्य व भरतकामाचीं पुस्तके,
लोकर, गंगावने आणि सौंदर्यप्रसाधनाचे व्यापारी
छविलदास रोड, दादर, मुंबई २८ (वेस्टर्न रेल्वे)

* आमची कोठेही शाखा नाही *

दिव्य दृष्टीसाठी !

RAM:-DIVYANETRA

शिसा ऑप्टिशिअन्स (BOM.-DADAR)

(चष्यांचे व्यापारी)

यांच्या येथे डोक्यांच्या तज्ज्ञ डॉक्टरांकडून डोक्ले मोफत तपासून
उंची व टिकाऊ चष्ये माफक दराने मिळतात.

छविलदास रोड, दादर (W. R.), मुंबई २८.

जैसें डोळ्यां अंजन भेटे । ते वेळीं दृष्टीसी फांटा कुटे ॥
मग वास पाहिजे तेथ प्रगटे । महानिधी ॥ शानेश्वर ॥

ही कदाचित् कविकल्पना असेल—पण डोळे काळजीपूर्वक तपासन
अचूक चष्मा बनवून घेतल्यास, शतायुषी झालांत तरी दृष्टि स्वच्छ रहाते
हें सत्य आहे. याकरितां निर्दोष चष्मे बनविणार

रोडे आणि कंपनी

बोरभाट लेन, गिरगांव, मुंबई ४
यांचा सह्या घेऊन निर्धास्त राहा.
बाहेरगांवही फ्रेस्स, लेन्सीस् व प्रिस्किप्शनप्रमाणे
चष्मे बनवून ऑर्डरप्रमाणे पाठवू.

अर्नाळ कर ब्रदर्स

चष्म्याचे व्यापारी

आमच्या येथे डोळ्यांची मोफत तपासणी करून शास्त्रीकृत चष्मे
वेळेवर तयार करून देण्यांत येतील, सर्व प्रकारच्या फ्रेस्स व कांचा मिळतील.
एकदां आमच्या दुकानीं आल्यानंतर तुम्हीं आमचे कायमचे ग्राहक बनाल.

२५५ गिरगांव रोड,
सरकारी तबेल्यासमोर,
मुंबई ४

: मालक :
बाबूराव अर्नाळिकर

वि. सू:—श्रीसाईभक्तांसाठी खास सवलतीचे दर

ए. आर. सावंत अॅन्ड ब्रदर्स
३६३, मंगळदास मार्केट समोर, मुंबई नं. २.

JARSA
PRODUCTS

✽ होजियरी ✽ तयार कपडे ✽ फर्निशिंग फॅब्रीक्स
व इतर सर्व तज्ज्ञेच्या कापडाचे व्यापारी
रिटेलर्स व होलसेलर्स टे. नं. २२८४४

श्री साईलीलाचे ग्राहकांस निवेदन

“श्री साईलीला” त्रैमासिकाचे मासिकांत रूपांतर करण्याचे संस्थान व्यवस्थापक समितीने योजिले आहे. त्याची वार्षिक वर्गणी सुमारे पांच रूपये व किरकोळ अंकाची किंमत आठ आणे राहील.

त्यात श्रीबाबांच्या लीला व आठवणी तसेच शिकवण व तत्त्वप्रणाली, साईभक्तांचे अनुभव, आध्यात्मिक लेख, संतांची चरित्रे, बोधप्रद व चटकदार म्हणी व वरवयें, पौराणिक कथा इत्यादि व जमल्यास संतलीलामृतासारखे ग्रंथाची क्रमवार कांहीं पाने व गैरे येऊन चित्रानेही हा अंक सर्वांगसुंदर करण्याचा सर्व प्रयत्न केला जाईल. तरी आपले या कामी हार्दिक सहकार्य मिळेल असा भरंवसा आहे. तेव्हां आपण सदर मासिकाचे वर्गणीदार होऊं इच्छितां काय हें कृपा करून कव्यविषयास विनंति आहे. पुरेसे ग्राहक मिळतांच ही योजना अमलांत आणण्यांत येईल. कलावें,

ईस्ट अॅन्ड वेस्ट इन्डिया अरन्स बिल्डिंग,
५ वा मजला ४९/५५ अपोलो स्ट्रीट,
फोर्ट, मुंबई नं. १

आपला साईसेवक
नागेश आ. सावंत
संपादक “श्री साईलीला”

श्री साई लीला

[शिरडी संस्थानचें अधिकृत त्रैमासिक]

वर्ष ३५ वँ : अंक ४ था
वार्षिक वर्गणी रु. २-४-० (ट. ख. सह)
आकटोबर-नोव्हेंबर-डिसेंबर १९५८

संपादक—

नागेश आत्माराम सावंत

टे. नं. २५१२७४

कार्यालय—

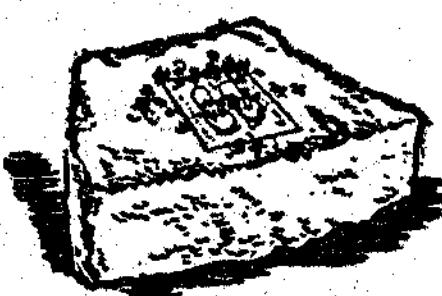
ईस्ट अॅण्ड वेस्ट इं. कं. बिल्डिंग,
४१५५ अपोलो स्ट्रीट, फोर्ट, मुं. १

श्री साईवाक्सुधा

लोभाशीं ब्रह्माचें अखंड वैर ।
तेथें ध्याना नाहीं अवसर ।
कैची मुक्ति विरली साचार ।
आचारब्रष्ट लोभिष्ट ॥ ६९ ॥
लोभाठार्यीं नसे शांति ।
ना समाधान ना निश्चिन्ती ।
एक लोभ वसतां चित्तीं ।
जाती मार्तींत साधने ॥ ७० ॥

—श्री साईसच्चरित अ. १७.

○ प्रिय वाचक—

चालू वर्षाचा हा शेवटचा अंक, चार पांच वर्षांपूर्वी बाबांच्या आशी-वर्दानें आणि कृपेने श्री साईलीला त्रैमासिकाचे काम आमचे कडे आले आणि आम्ही आतांपर्यंत ते यथाशक्ति तडीस नेले.

यापुढे श्रीसाईलीला हे मासिक करून ते दर महिन्यास प्रसिद्ध करावे असा आमचा संकल्प आहे. याच अंकांत मासिकाच्या प्रसिद्धीबाबत वाचकांना उद्देशून एक आवाहन प्रसिद्ध करण्यांत आले आहे ते वाचकांनी कृपया पहावे.

आज साईलीलेसारख्या मासिकाची मराठीत जरुर आहे, याविषयी कोणाचे हुमत होईल असें वाटत नाही. घरांतील आबालवृद्धांना आवडेल असें या मासिकाचे स्वरूप ठेवण्याची आमची मनीषा आहे. शद्दपांडित्यापासून हे मासिक शक्य तितके दूर ठेवण्याचा आमचा

प्रयत्न रहील. भक्तीचा प्रसार हे आमच्या मासिकाचे प्रमुख ध्येय आहे.

श्रीसाईलीलांनी धर्म, जात, पंथ असा कसलाहि भेदभेद न मानतां सर्वांना आपल्या कृपेचे महाद्वार उघडें ठेवले होते. हे मासिकहि सर्व धर्मांना सारखेच पूज्य मानून त्यांतील जे जे ग्राह्य आणि अनुकरणीय आहे ते ते वाचकांना सादर करील.

वाचकांनी आमच्या आवाहनाला प्रतिसाद देऊन श्री साईलीला आपल्या संग्रहीं ठेवण्याची इच्छा दर्शविली. तर कांही ठराविक ग्राहकसंख्या होतांच मार्च-पासून हे मासिक चालू करण्याचा आमचा मानस आहे.

श्रीसाईलीलेचे वाचक आणि इतरहि भक्तिप्रेमी आमच्या आवाहनाला उस्कूर्ते प्रतिसाद देतील असा आम्हांला भरंवसा वाटतो.

—संपादक

अभक्तांचे मन ओऱ्याले !

७ शृङ्खली सोवळी आकाश सोवळे । मन हे वोवळे अभक्तांचे
ब्रह्म हे सोवळे न देखौ वोवळे । असौ खेळेमेळे इयें जनीं ॥
ब्रह्मांड पंढरी सोवळी हे खरी । तरसी निर्धारी एक्या नामे ॥
सोपान अखंड सोवळा प्रचंड । न बोले वितंड हरिविण ॥

—श्री सोपानदेव

बाबांच्या विद्या

~~~~~ संकलक : आमचे प्रतिनिधि ~~~~

श्री. व्यं. न. मंगरळकर, बी. कॉमू.,
पुणे, हे लिहितात,

सर्वशक्तिमान बाबांच्या केवळ नाम-
स्मरणानें दिव्य उदीने अनेकांना
कित्येक संकटांतून, असह्य परिस्थितींतून
मुक्त केल्याचे माझ्या ऐकण्यांत वाचण्यांत
आले. सूर्यनारायणापासून आपणांस
प्रकाश उष्णता मिळते. हे सांगण्यास
कोणाची साक्ष अनुभव ह्यांची आवश्य-
कता भासत नाही, तद्वतच श्रींच्या
शक्तीची बाखाणणी लेखागीद्वारे करून^१
माझा अनुभव लोकांपुढे मांडून मी माझें
अज्ञानच प्रकट करीत आहे. सोनें कसाला
लावून पाहण्याची व्यावहारीक पद्धत युक्त
असेल. कारण ते खोटे असण्याची शक्यता
असते. परंतु बाबांच्या शक्तीसंबंधी
कांही स्वानुभव लिहून त्यांच्या शक्तीची
सत्यता दाखविण्याचा नुसता प्रयत्न सुदां
माझ्या दृष्टीने अश्रद्धादर्शकच होय.
तथापि श्रींच्या चरणी ह्या अमर्यादेबद्दल
प्रार्थना करून मी क्षमा याचितो. ते
साक्षात् दयासागर आहेत— तेव्हां जास्त
काय लिहूं?

१८ मे १९५३ ह्या दिवशीचा प्रसंग
अद्यापि माझे नजरेसमोर मूर्तिमंत उभा
आहे. मी त्या दिवशी रात्री ९-९ वाजतां
जेवण वगैरे आटोपून कांही वर्तमानपत्रे

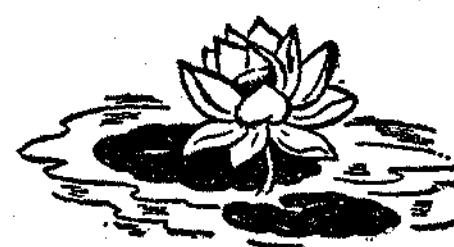
चालत आंथरुणावर पडले होतो. तेव-
द्यांत मला माझ्या नांशानें हांका मारून
आमच्या बाड्यांतील सौ. बारटके
घांग आल्या व ‘लगेच कपडे करून^२
खाली या. दाराशीं असलेल्या मोटारीतून
तुमच्या डॉक्टर मेहुण्याकडे त्यांच्या
दवाखान्यांत घेवून चला,’ असें त्या
म्हणाल्या. मी क्षणभर भांबावूनच
गेलों. कारण त्यांच्या घरांत कोणी आजारी
असल्याचे ऐकिवांत नसताना. एकदम
‘डॉक्टरकडे चला’ हे ऐकून काय
विचारावै हे समजेन! अंगावर होतें
तेवढ्याच कपड्यानिशीं रस्त्यावर उभ्या
असलेल्या मोटारीत बसतो. त्या
वेळी मला आढळले की, सौ. बारटके
ह्यांच्या बहिणीचे तान्हे मूळ (मुलगा
वय— १ महिना) अयंत
शोचनीय स्थितीत असून ह्याच मोटारीतून
कडूस गांवाहून त्या मुलासह सर्व मंडळी
पुण्यास उपचाराकरितां म्हणून आली
होती. त्या गांवचे डॉक्टरांनी पण पुण्या-
सच नेल्यास कांहीं उपचार होऊन मूळ
हाती लागेल अशी आशा व्यक्त केल्यामुळे
ती सर्व मंडळी पुण्यास आली होती.

माझें मेहुणे डॉ. देशपाण्डे ह्यांचे
दवाखान्यापाशीं मोटार थांबवली-त्यांनीं
मुलांस तपासले. परंतु मुलाची परिस्थिती

ठीक नाही. तो कांहीं तातांचाच सोबती आहे. त्याला ससून हॉस्पिटलमध्ये घेवून जावें, असा सल्ला त्यांनी दिला. माझे मेहुणे बाल-रोग-चिकित्सक असल्यामुळे त्यांचेकडे आम्ही मोठ्या आशेने गेलों होतों. परंतु त्यांचा वरील सल्ला ऐकून आम्हां सर्वांस आभाळ फाटल्यासारखें वाटले. आम्ही आमची मोटार तशीच ससूनकडे वळविण्यास सांगितले. परंतु जातांना माझे घरावरून मोटार न्या हे मी सुचविले. माझें घरापार्शी मोटार थांबल्यावर माझ्या पत्नीने त्या तान्ह्या मुलांस साईबाबांची मी शिर्डीहून आणलेली उदी लावून श्री वर भार टाकला व मुलास वरे वाटावें बाबांची आठवण केली. नंतर आम्ही सासून गांठले. तेथील वॉर्डचे डॉक्टरनी पण मुलाची परिस्थितीं अत्यंत शोचनीय असून अशा आजाराने आदल्याच दिवशी २-३ मुळे गेली हे सांगितले. आम्ही श्री साईबाबांवर भार टाकून पुढील प्रयत्नास लागलों. त्यानंतर दुसऱ्या डॉक्टरनी मुलांस तपासले. कोणत्याही डॉक्टरने आम्हास आशेचा किरण दाख-

नाही. वेशुद्धाअवस्थेतच मूल होते. रात्रौ २॥ वाजतां आम्हीं कांहींजण थोडी विश्रांति घेतां येईल तर पहावें म्हणून घरीं आलों. मुलांची आई, आजी वगैरे. मंडळी हॉस्पिटलमध्ये होती. हॉस्पिटल मध्ये फक्त पेनिसिलिनचे इंजेक्शन दिल्याचे समजले. ह्यापेक्षां जास्त उपचार सहन करण्याची शक्तीच त्या मुलांत नव्हती असे डॉक्टरांचे मत होतं. असो !

सकाळर्येत काय बातमी ऐकावयास मिळणार ह्या विचाराने आम्हां कोणासही झोप आली नाही. जरा कांहीं खुड वाजले कीं मी गॅलरीतून कोण आलें हे पहात असे. पण कांहींच कळले नाहीं. मात्र सकाळी ६॥ वाजतां श्री. बारटके वगैरे मंडळी परत घरीं आली व मुलगा ठीक असून, सुधारण्याची चिन्हे आहेत वगैरे आनंदाची बातमी त्यांनी सांगितली. त्या सर्वांचा श्रीसाईबाबांच्या अतुल्य शक्तीवर एकदम विश्वास बसून त्या सर्वांनी शिरडीला जावून श्रीच्या पायावर मुलाला घालण्याचे ठरविले. तें मूळ वरे होऊन त्याला घेऊन मंडळी वाईला आपल्या घरीं गेली.

नाममंत्राचा महिमा

• नाममंत्रे हरि निजदासां पावे । ऐकोनियां धांवे झडकरी ॥
सुदर्शन करीं पावे लवकरी । पांडवां साहाकारी श्रीकृष्ण रमा ॥
निजानंद दावी उघड पैं वैकुंठ । नामेचि प्रकट आम्हांलागीं ॥
सुकाई जविनमुक्त हा संसार । हरि पारावार केला आम्ही ॥

—**श्री सुकाबाई**

मनास बोध

बेलगांव स्टेशनापासून दोन मैलांवर अनगोळ येथे 'श्री हरिमंदिर' आहे. तेथे एक थोर संत श्रीकलावतीदेवी यांचे वास्तव्य आहे. श्रीकलावतीदेवी यांच्या वचनांचा संग्रह 'बोधाभृत' नांवाच्या एका छोट्या षुस्तिकेंत दिलेला आहे. त्यांतील 'मनास बोध' हे प्रकरण श्रीसाईंलीलेच्या वाचकांना अत्यंत मननीय वाटण्यासारखे आहे; म्हणून ते येथे उद्घृत केले आहे—

बा मना, तुला दाही दिशा फिरून सुमाधान मिळणार नाही. श्रीहरीच आपले सर्वस्व मानून इतर कालतु इच्छांचा त्याग कर; आणि श्रीहरिरूप सद्गुरु पदकमळी भ्रमर होऊन राहाण्याची इच्छा ढढ घर. श्रीहरीला शरण जाऊन आजवर कोणाचें नुकसान झाले आहे काय? तो प्रेमाचा भुकेला आहे. तो रूप, वय, विद्या, धन, जात कांहीच पहात नाही. श्रीहरि फक्त अनन्य प्रेमाचीच अपेक्षा करतो. कुञ्जा, आठ ठिकाणीं वांकडी, घूव, प्रल्हाद यांचे वय लहान, गजेंद्र विद्याहीन, सुदामा दरिद्री, विदुर दासीपुत्र, असें असून देखील या सर्वांची एकविघ भक्ति पाहून श्रीहरींनी त्यांचा सर्वांचा उद्धार केला आहे. स्त्री, पुत्र, गृह, धनादिकांची आसक्ति हीच भक्तीला गद्धल करते. तरी आसक्ति कमी करण्याचा उपाय म्हणजे सारासार विचार करणे हा ज्ञेय. सार सुखरूप आणि असार दुःखरूप.

सार म्हणजे श्रीहरि एकच. त्याहून दिसणारा पसारा सर्व कांहीं असार आहे. असाराचा ध्यास पाप वाढवितो. श्रीहरीचा ध्यास पापापासून मुक्त करतो. परंतु श्रीहरीचा ध्यास लागणे फार फार कठीण, तरी चिकाटीने अभ्यास केल्यास ते असाध्य नाही. दारुङ्याची दारू एकदम सोडविणे अत्यंत कठीण जाईल. तेंच रोज रोज एकेक चमचाभर दारू कमी करून घेऊ लागल्यास, कांहीं दिवसांनी त्या व्यसनापासून तो खचित सुटेल. त्याच प्रमाणे, बा मना, तं जर क्षणोक्षणीं ह्या हरय पसाऱ्यावरील आसक्तीपासून मिळणाऱ्या आनंदाशीं आणि श्रीहरि चितना पासून मिळणाऱ्या आनंदाशीं तुलना करून पाहूं लागशील, तर अमृत मिळाल्यावर मनुष्य जसा कांजीचा घिकार करतो त्याप्रमाणे तं दिवसेंदिवस हरिप्रेमी होशील. तुझी विषयासक्ति तिळतिळ कमी होऊन क्षणोक्षणीं अघिकाधिक समाधान मिळाल्याचा तुला खास अनुभव येईल.

बा मना, तू म्हणशील, ‘विषयांत सुख नसतें, तर जगांतील यच्चयावद् प्राणी विषयांचे ठिकाणी कां समले असते?’ हे पहा, लहान मुळे जी माती खातात ती जर खरोखरच गोड असती, तर मोठी माणसे त्याकडे दुर्लक्ष कां करती? त्यावरून अशान दृष्टीला विषय अत्यंत ग्राह्य, आणि ज्ञान दृष्टीला तेच विषय पूर्ण त्याज्य बाटतात असें समजावें. ही ज्ञानदृष्टि आपल्याला सद् गुरुपासून लाभते. म्हणून तू निःशंकपणे गुरुपदीं शरण जा. गुरुकृपेने कृतकृत्य झालेले महात्मे कधीं विषयसुख सत्य असल्याचे वर्णन करीत असलेले तुला आढळले आहेत काय? नाही, नाही, शक्य नाही. बा मना, ते भगवत् चरणांचेच वर्णन करीत असतात.

बा मना, विश्वचालक जो हरी त्याचें चरण क्षणभूऱ्हि सोडणार नाही असा जर तू निश्चय करशील तर तू आनंदसमुद्रांत पोहत राहाशील. परंतु तुला श्रीहरीकडे वलवितांना बाट भडविणारे काम, क्रोध, लोभ, दंभ, मद, मत्सर आणि अहंकार हे अत्यत प्रबळ शत्रू जे आहेत त्यांची तू मैत्री सोडली पाहिजेस. काम हा विषय सेवनार्थ धांव घेतो. इच्छा पूर्ण झाली कीं त्वाला लोभ, दंभ, मद, अहंकार साहाय्य करतात. इच्छा तृत न झाल्यास क्रोध कामाच्या मार्गे धांव घेतो. पुढे त्याला मत्सर साहाय्य करतो. इच्छा तृत झाली कीं क्षणभर सुख, नाहीं झाली तर क्षणभर दुःख जाणवतें. जरी विषयांपासून मिळणारे सुखदुःख क्षणिक आहे तरी पूर्व संस्कारामुळे त्याचा लगेच विसर-

पडतो. पुनः पुनः विषयांत रमण्यांतच सुख बाटत असतें. खच्या सुखाच्या मार्गांत अडचणारे हे षड्हैरी तू आवरले पाहिजेत. परंतु विषयसक्तीस गुरफटून फार अशक्तपणा आल्यामुळे त्यांना आवरणे तुला कठीण जातें. म्हणून तू हरिश्वरूप सद्गुरुला तोच आपले सर्वत्व समज आणि त्यांच्या चरणीं अनन्य शरण जा. त्यांच्या ठिकाणी तुझें प्रेम परिपूर्ण केंद्रित झालें म्हणजे तो तुझ्यावर कृपा करील. तेणेकरून तू दुःखसुक्त होशील. सुखरूप परमात्मा अत्यंत जबळ असून रात्रंदिन तुला तळमळत राहावें लागतें, याचें कारण काय? गोचीड गोस्तनाजबळ असून जसें कांसेतील दूध सेवन न करतां बाजूचे अशुद्ध सेवन करते; किंवा कमळांतील मकरंद सेवन न करतां बेढूक जसा बुडचा चिखल खाण्यांतच सुख मानतो, त्याप्रमाणे तुझ्या अगर्दी निकट श्रीहरि असून तू त्याच्याकडे वळून न पाहातां विषयसेवनांतच मोठेपणा मानीत आहेस. परंतु हा मूर्खपणा आहे.

बा मना, तू एकवार सद्गुरु बोधाची गोडी चाखून पहा. मग तुझ्या आनंदाला पारावार उरणार नाही. ह्या दुर्व्यसनांतून सुटण्यांत आपले खरे हित आहे, असें जेव्हां तुझें ठाम मत होईल तेव्हां ह्यांतून सुटण्यास तुला क्षणाचाहि विलंब लागणार नाही. आतां तू म्हणशील, सद्गुरुला शरण गेल्यावांचून खच्या सुखाचा सोपा मार्ग संथडत नाहीं, असें सर्व ग्रंथ सांगतात; परंतु सद्गुरु कसे ओळखावे? हे पहा, बा मना, ज्याच्या दर्शनानें आपले क्षणभर कां होईना विचार चक्र थांबून समाधान लाभतें,

तेंच सद्गुरुचे स्थान असें नक्की समजावें. तोच आपले हृदयकपाट उघड्हन आंतील जुना व नवा संस्काररूपी कचरा झाडून पवित्र व दुर्भिल अशा आत्मानंदाचा अनुभव देऊ शकतो. अशा जनांची दुःखनिवृत्ति करण्याचेंच त्याचें कार्य असल्यामुळे तो सदैव आपले कायाचाचामन अशा जीवांच्या उद्घार-साठांच खर्च करीत असतो.

बा मना, ज्याप्रमाणे गुप्त असलेले धन अंजनाच्या साहाय्यानें दिसते त्याप्रमाणे अत्यंत निकट असून गुप्तपणे वास करीत असलेले आत्मधन, त्रें तीर्थे, दान, पूजा पारायणादि करून जे मिळणे दुर्लभ, तें सद्गुरुकृपांजनानें तात्काळ लाभते. एकदां मायचाप जे संत त्यांच्याजवळून दिव्य हृषी लाभली की सर्वत्र आनंदीअनंद असा अनुभव तुला आल्यावर मय तूं म्हणशील, ‘आज माझ्या प्रभूला, माझ्या हृदयस्थाला सोडून मी सुखासाठी विनाकरण पंचविषयांच्या दारी भिक्षा मागत फिरत होतो. अहाहा, आज किती मेटा भाग्याचा दिवस; अहाहा, संतकुपेचा महिमा: काय वारू? त्यांच्या उपकारांची फेड कोण करू शकणार? माझ्या देहाच्या कातड्यांच्या वहाणा करून गुरुचरणाला घातल्या तरी उपकार फिटणे शक्य नाही. खरे आस सोइरे सर्वहि माझे संतच होत.

विज्ञापन

हे विश्वजनका, विश्वभरा! विश्वपालका, विश्वेश्वरा! माझ्या मनाची चंचलता दूर कर! हे सर्वव्यापी, सर्वाक्षी! सर्वोत्तमा, सर्वशा! तुला ओळख-

ण्याचें मला ज्ञान दे! हे प्रेमसागरा, प्रेमानंद!, प्रेममूर्ते, प्रेमरूपा! माझे दुरुग्न नाहींसे करून शुद्ध प्रेमाने हृदय भरू दे! हे ज्ञानेशा, ज्ञानमूर्ते! ज्ञानांजना ज्ञानज्योती! तुझ्या चरणी माझी श्रद्धा भक्ति दढ कर! हे मायातीता, मायबापा, मायाचालका, मायामोहहरणा! समद्दिष्ट आणि अढळ शांति मला दे! हे कमलनयना, कमलकान्ता! कमलानाथा, कमलाधीशा! माझ्या नेत्रांना सर्व स्थावरजंगमांत तुझे दर्शन घडूं दे! माझे कान तुझे कीर्तन श्रवण करू देत! हे पतितपावना, परमेशा, परमानंदा परमश्रिया! माझ्या हस्तानें तुक्षी पूजा घडूं दे! तुझ्या भौंवर्ते, माझे पाय प्रदाक्षिणा घालूं देत! हे गुरुनाथा, गुरुमूर्ते! गुरुराजा गुरुदेवा! माझे मन निरंतर, तुझे ध्यान करू दे! तुझ्या चरणकमळी मला अखंड थारा दे!

॥ श्रीसद्गुरुनाथ महाराज की जय॥

लहान मुलांच्या आंकडीवर

जुनें आणि प्रसिद्ध औपध

***

जयकर्स कन्हलशन् रेमेडी

↔

सोल प्रो. जयकर ब्रदर्स
६६, मरीन ड्राईव्ह, मुंबई १

↔

: स्टॉकिस्ट :

मे. कांचनलाल वाडीलाल कं.,
दवाबशार, मुंबई २

संत श्रीकलावतीदेवी

यांचा अल्पपरिचय

कारवार येथे कल्याणपूरकर नांवाचें सुसंस्कृत आणि सात्त्विक गुणांनी युक्त असें एक घराणे राहात होतें. या घराण्यांत चौधे आत्मज्ञानी होऊन गेले-दोधे पुरुष व दोघी स्त्रिया. त्यांपैकी विशेष प्रसिद्धीस आलेले सत्पुरुष म्हणजे बंकीकोडळ या गांवचे मठाधिपति श्रीमत् परमहंस शिवरामस्वामी हे होत. त्यांचे पुतणे श्री. शांताराम कल्याणपूरकर हेहि अत्यंत धर्मनिष्ठ आणि हरिभक्तिपरायण होते. त्यांची पत्नी सीताबाई ही अत्यंत सुशील व पतिनिष्ठ साध्वी होती. १९०९ सालांत या देवगक्त जोडप्याला एका कन्यारत्नाचा लाभ झाला. या मुळीचें नांव कलावती. कारवारलाच भाद्रपद शुद्ध पूर्णी या दिवशी श्रीकलावती-देवीचें अवतरण झाले.

श्री. शांतारामजीकडे रोज संध्याकाळी नियमानें भजन होत असे. त्यामुळे श्रीकलावतीदेवींना बालपणापासून हरिनामाची गोडी लागली. खेळाच्या वस्तूंतहि राम, कृष्ण, दत्त इत्यादि मूर्तींचे घेऊन त्यांची पूजा करण्यांत ही बालिका अगदी रसून जात असे.

वयाच्या तिसऱ्या वर्षी श्रीकलावती-देवींना गोकर्णक्षेत्री जाऊन राहण्याचा योग आला. या पवित्र क्षेत्रांतील धार्मिक

वातावरणांत श्रीकलावतीदेवीचें बालपण गेले. वयाच्या पांचव्या वर्षापासूनच त्या उत्तम भजन म्हणू लागल्या. त्यांची स्थिर बसण्याची पद्धत, त्यांच्या आवाजांतील मधुरता आणि गोड गळ्यानें व तल्डीन वृत्तीनें भजन म्हणण्याची रीति पाहून सारी श्रोतेमंडळी मुग्ध होऊन जात असत. त्यांचे खेळहि सामान्य मुलींहून वेगळे होते. रोज संध्याकाळी समुद्र किनाच्यावर जाऊन वाकू कोरून त्या शंकराची भली मोठी पिंडी तयार करीत आणि मग तिची पूजा करीत बसत.

श्रीपूर्णनिंद सरस्वती नांवाच्या स्वामींना श्रीकलावतीदेवींची ईश्वरभक्ति पाहून त्यांच्यावहूल फार प्रेम वाटत असे. त्यांनी तीर्थाटनाला जातांना श्रीकलावती-देवींना गोपाळकृष्णाची एक मूर्ति दिली व ‘हिचे नट जतन कर’ असें सांगितले. कलावतीच्या वडिलांकडे श्रीपूर्णनिंद म्हणाले, “ही तुमची मुलगी सामान्य व्यक्ति नसून खास लोकोद्वारार्थंच अवतलेली आहे. ही आपल्या रसाळ वाणीनें सर्व जगाला आपलेसें करील आणि वयाच्या अठराच्या वर्षापर्यंतच तुमच्यामध्ये राहील. त्यानंतर विरक्त होऊन ती सर्वापासून दूर जाईल.” श्रीपूर्णनिंद स्वामींचे हे भाकित अक्षरदः खरे ठरले.

ईश्वरी संकेतानुसार श्रीकलावतीदेवी यांचा विवाह, दक्षिण अर्काटांतील कडलूर जिल्ह्यांत राहणारे पोलीस इन्स्पेक्टर राजगोपाल मळापूरकर यांचे-बरोबर झाला. श्रीकलावतीदेवीना सतराब्या वर्षी एक मुलगा झाला. आणि एकोणिसाब्या वर्षी दुसरा मुलगा पोटांत असतांनाच त्यांच्या पतीचा संबंध तुटला. तीव्र वैराग्याच्या ज्वाला मनांत जोरानें उफाळूलागून श्रीकलावतीदेवीना जीवन असह्य वाढू लागले. जगण्याचा वाट येऊन त्या एका विहिरीकडे गेल्या आणि विहिरीत उडी मारून जीव देण्यास त्या प्रवृत्त झाल्या. त्यावेळी त्या विहिरीच्या बाहेर कांठावर एका जटाघारी साधु उभे असलेले त्यांना दिसले. ते साधु म्हणाले, ‘तुझ्या हातून पुढे थोर कार्य व्हावयाचें आहे. हा प्रसाद घे, जवळ ठेव. लवकर हुबळीला जा. स्वामीचें दर्शन घे. तुझें कल्याण होईल.’ इतके सांगून ते साधु अदृश्य झाले.

साधूचे हे शब्द कानी पडतांच, सद्गुरु श्रीसिद्धारूढस्वामीच आपल्याला सावध करण्यासाठी धांवून आले, अशी खात्री होऊन श्रीकलावतीदेवीना गाहिंवरून आले.

त्यानंतर श्रीकलावतीदेवीना श्रीशांतारामजींनी गोकर्णाला आणले व तें एका महिन्यानें त्यांना दुसरा मुलगा झाला. मुलगा चार महिन्यांचा झाल्याबरोबर अंगावरील एका वस्त्रातहित श्रीकलावतीदेवी हुबळीला गेल्या आणि श्रीसिद्धारूढस्वामीच्या मठांत राहू लागल्या. कैलास मंडपाचें बांधकाम तेव्हां सुरु होतें. स्वामींनी त्यांना गंडज्यांच्या हाताखाली सीमेट, विटा वौरे वाहाण्याची सेवा सांगितली; ती त्यांनी मनपूर्वक केली.

१९२८ साली दसन्याच्या दिवशी श्रीकलावतीदेवीना जवळ बोलावून श्रीसिद्धारूढस्वामींनी त्यांना एक शाल दिली आणि सांगितलें की, ‘थोडे निरूपण कर!’ तेव्हां स्वामींची आशा शिरसावंद्य मानून देवींनी अडीच तास निरूपण केलें. समोर सातआठशे भक्तभंडळी होती. ती हें सुश्राव्य निरूपण ऐकून चकित झाली. निरूपण आटोपल्यावर श्रीकलावतीदेवींनी स्वामीजींच्या चरणांवर मस्तक ठेवले. तेव्हां श्रीसिद्धारूढ स्वामी त्यांना म्हणाले,

‘मी समाधि घेईपर्यंत तुं दररोज मठांत कीर्तनसेवा करून त्यानंतर बारा वर्षे कीर्तनाच्या निमित्तानें फिरून हरिनामाचा प्रसार कर.’

१९२९ सालांत श्रावण कृष्ण प्रतिपदेला पहांटे चार वाजतां श्री सिद्धारूढस्वामींनी महासमाधि घेतली.

बंगलूरुच्या एका बाईचें श्रीकलावतीदेवीवर अत्यंत प्रेम होतें. श्री सिद्धारूढस्वामींच्या महासमाधीनंतर या बाईंनी श्रीकलावतीदेवीना आपल्याबरोबर बंगलूरुला येण्याचा अत्यंत आग्रह केला. ही सद्गुरुंचीच प्रेरणा असें मानून श्रीकलावतीदेवी त्या बाईबरोबर गेल्या आणि तेव्हांपासून अशा सहजरीतीनें त्यांचा गांवोगांवी कीर्तनार्थ संचार सुरु झाला. सद्गुरुंच्या आज्ञेप्रमाणे ठिकठिकाणी कीर्तनार्थ फिरून त्यांची बारा वर्षांची तपश्चर्या पुरी झाली. ‘मी सदासर्वकाळ तुझ्याजवळ आहे.’ असें सद्गुरुंनी त्यांना आश्वासन अक्षरशः खरें असल्याचा अनेकदां त्यांना आपल्या संचारांत प्रत्यक्ष आला.

कीर्तनार्थ संचार करण्याचें हें त्रत १९४२ मध्ये गुरुकृपेने पूर्ण झाले. त्या-

नंतर श्रीकलावतीदेवी बेळगांवास ठळक-
वाडी येथे आल्या होत्या. तेथे श्री. एम्.
शिवराव यांची पत्नी अकरा वर्षीपासून
मेंदूच्या विकाराने आजारी होती. श्रीकला-
वतीदेवीच्या प्रथमदर्शनानेच तिला बरे-
वाटायला लागले आणि सात दिवसांत
ती खडखडीत बरी झाली. श्री. शिवराव
यांनी अनगोळ माळाबरील जागा श्री-
कलावतीदेवीना अर्पण केली. त्या जागेत
१९४२ मध्येच श्रीहरिमंदिर बांधण्यांत
आले. या श्रीहरिमंदिरांत श्रीकलावती-
देवीचे वास्तव्य असते.

श्रीकलावतीदेवीचे वय आतां पन्ना-
शीच्या घरांत आहे. पण त्या तितक्या
बृद्ध वाटत नहीत. त्यांची अंगकाठी
थोडी स्थूलपणावर आहे. कांति सतेज
आहे. त्या नेहमी पांढराशुभ्र पोषाख
परिधान करतात. भक्त त्याना ‘आई’
या नांवानेच हांक मारतात. मुद्रा सदैव
हास्यमुख व प्रसन्न. त्यांच्या तेजस्वी
काळ्याभोर डोळशंत प्रेम ओळङ्गुन चालले
आहे असें वाटते. वाणी अत्यंत मधुर
आणि प्रेमळ आहे. त्यांनी तुमच्याकडे
पाहिऱे आणि सुहास्य मुद्रेने एखादा शब्द
उच्चारला की, ‘आई’ म्हणून त्यांच्या
पायांशी लोटांगण धालण्याची सहजोर्मी
तुमच्या अंतःकरणांत उत्पन्न झाल्यावांचून
राहात नाही.

त्यांचे शिक्षण फक्त कानडी तीन
इयत्तापर्यंतच आहे. पण कठीण वेदान्त
विषय पटवून देण्याची त्यांची रीत इतकी
सोपी व बोधप्रद असते की सामान्यांतल्या
सामान्य माणसालाहि त्यांचे विवेचन
समजावे. त्या हिंदी, गुजराथी, कानडी व
मराठी या भाषेतील भजने म्हणतात.
त्यांनी अनेक भजने स्वतः रचली आहेत
व ती अतिशय गोड व प्रसादपूर्ण आहेत.

एकदां एका बाईंने श्रीकलावती-
देवीना म्हटले,

‘तुम्हीं पूर्वी वैराग्याच्या भरांत सर्व
कांहीं लोकांना देऊन टाकले होते. पण
आतां पाहिले तर एखाद्या राजाप्रमाणे
तुमचे वैभव दिसते. या वैभवासाठीं
तुम्हीं कांहीहि खटपट तर करीत नाहीं.
असें असून सर्व गोष्ठी तुमच्याकडे चालून
येतात. हे कसे ? ’

श्रीकलावतीदेवी म्हणाल्या,

“तुम्हांला मामलेदारीणबाईं म्हणून
लोक मान देतात. तुम्हीं ते शिक्षण न
घेतां, अभ्यासाचा त्रास न करतां अगर
त्यासाठीं पैसा न खर्चतां आपोआप
मामलेदारीणबाईं झालांत. मामले-
दाराच्या पत्नी झालांत त्यामुळे अनाया-
सेच तुम्हांला ही पदवी व वैभव मिळाले.
तसेच मी जरी शिकलेली नमुळे किंवा
नोकरीहि करीत नमुळे तरी मी परमे-
क्षराच्या चरणांचा आश्रय केला आहे.
त्यामुळे इच्छा नसताहि हे वैभव माझ्या-
कडे आपोआप चालून आले आहे.”

सतसंगतीचा उपयोग केव्हां होतो ?

एकदां श्रीकलावतीदेवीना एका माण-
साने विचारले,

‘कित्येक माणसे अनेक दिवस संत-
संगतीत राहिलेलीं दिसून येतात. परंतु
सं अंचा बोध त्यांच्यामध्ये उतरलेला कांहीं
दिसत नाहीं. याचे कारण काय ? ’

श्रीकलावतीदेवी म्हणा या,

‘ज्याचा फोटो ध्यायचा तोच जर
सारखा हालूं लागला तर कॅमर्सावर फोटो
उमटत नाहीं. त्याप्रमाणेच ज्या मनाने
बोध ग्रहण करायचा तेंच मन जर द हीदिशा
भटकत राहिले तर बोध उतरेल कसा ?

श्रीसाईगाथामृत प्रकरण ६ वें

भक्त श्रेष्ठ हेमाडपंत

लेखक—नागेश वासुदेव गुणाजी

श्रीसाईसच्चरितकार गोविंद रघुनाथ दाभोळकर

(इ. स. १८५९-१९२९)

(मार्गील अंकावरून समाप्त)

फुटाण्याची कथा

आता हेमाडपंताची कथा पुढे चालवू आणि या प्रकरणांत अगदी क्षुलक गोष्टीमध्ये थद्वा विनोद करून श्री साईबाबा कशी शिकवण देत हैं सांगू.

थद्वा विनोद कोणास आवडत नाही? सर्वोना आवडतो. पण बाबांच्या थद्वा विनोदाची रीत अगदी अलौकिक असे. थद्वेतूनही ते सर्वोना हितकारक व कल्याणकारक शिक्षण देत. ‘बरी नव्हे ही थद्वा’ असा उपदेश पुष्कळ वेळां दिला जातो, तरी भक्त लोक बाबांच्या थद्वेस लालचावलेले असत आणि आपल्या वांच्यास ती कधी येईल अशी वाट पहात असत. एकदां अण्णासाहेबांना (हेमाडपंतांना) असा अलम्य लाभाचा प्रसंग प्रात झाला ती कथा सादर ऐका.

दर रविवारी शिरडीस मोठा बाजार पूर्वीपासून भरत असतो. उघड्या जागेवर

पाल देऊन मोठमोठे उदीम व्यापार चालतात. रस्त्यावर भाजीपाल्याचे ढीगचे ढीग पडलेले असतात. तेली तांबोळी आपली दुकाने चव्हाळ्यावर लावितात. अशा एका रविवारी दुपारी अण्णासाहेब बाबांचे भेटीस जाऊन त्यांचे पादसंवाहन करीत बसले होते. नित्य दुपारी मशिदींत चिक्कार गर्दी असे. त्यांत रविवार म्हणजे बाजारचा दिवस आणि बाजारच्यावेळी लोकांची गर्दी अनिवार लोटत असे. अण्णासाहेब खाली मान घालून नामस्मरण करीत बाबांचे पाय चेपीत होते. शामा म्हणजे माघवराव देशपांडे डाव्या बाजूस, वामनराव दक्षिणेस असून, श्रीमंत बुटी आणि काकासाहेब दिक्षित हेहि तेचे सेवेसाठी हजर होते. इतक्यांत माघवराव हांसून म्हणाले—अण्णासाहेब आपल्या कोटाच्या अस्तरीत हे दाणे कसले अडक-

लेले दिसतात ? असें म्हणून त्यांनी तेथें स्पर्श केला मात्र तो, कोटाच्या वळ्यांत दाणे आहेत असें दिसलें, आणि हे काय म्हणून अण्णासाहेबांनी डावें कोंपर लांब करितांच एकदम कांहीं फुटाणे गडगडून खाली पडले. ते पांचपंचवीस फुटाणे मंडळींनी टिपून घेतले.

हा विषय थड्हेस कारण झाला. जो तो तर्क करूं लागला की, कोटाच्या वळ्या त्या किती आणि त्यांत हे इतके फुटाणे मावले कसें ? तेथें ते मुळीं आले कसें ? अण्णासाहेबानाहि आश्र्य वाटलें की, इतका वेळ मी सारखा पादसंवाहन करीत आहे. तरी फुटाण्याचा कांहीं भास नव्हता, तरी आतां मध्येच हे कोठून पैदा झाले आणि ते कोटाच्या वळ्यांत ते कसें शिरले आणि राहिले ? याप्रमाणे सर्वजण आश्र्यमग्र असतां काय संवाद झाला तो ऐका.

बाबा म्हणाले—याला (अण्णाना) एकटे खाण्याची वाईट संवय आहे. आज बाजार आहे, ती संधि साधून फुटाणे रगडीत हा येथे आला. त्याची संवय मला माहीत आहे. हे फुटाणे, या संवयीचा पुरावा आहे, यांत आश्र्य तें काय ?

अण्णासाहेब—बाबा, कोणाला न देतां एकटे खाण्याचे मला माहीत नाही. मग ही खोडी—वाईट संवय माझे अंगीं व्यर्थ कांच चिकटवितां ? मी आजपर्यंत शिरडीचा बाजार पाहिलेला नाही. मी बाजारांत गेलीं नाहीं तर फुटाणे घेणार कसे ? आणि घेतले नाहीत तर खाणार कसे ? जवळपास असलेल्या

दुसऱ्या कोणासहि दिल्याशिवाय मी कोणतीहि वस्तु तोडांत धालीत नाहीं.

बाबा—जवळपास असलेल्यांना तूं देतोस हें खरें. पण तसें कोणी सन्निध्न नसेल तर त्याला तूं काय करणार आणि मी काय करणार ? पण मला तरी तूं आठवतोस काय ? मी नेहमीं तुझ्याजवळ नाहीं काय ? पण मला तूं कवळ (ग्रास) खाण्याआधीं अर्पण करतोस काय ?

फुटाण्याच्या मिषांने वाबांनी शिक-विलेले हें सकृदर्शनीं अल्पसें वाटणारे, पण अत्यंत महत्वाचें तत्त्व अण्णासाहेबांच्या शब्दांतच सांगू या.

मन बुद्धथादि इंद्रियगण । करूं आद-रितां विषयसेवन । करावें आधीं माझे स्मरण । तैं मज समर्पण अंशाशें ॥ ४६ ॥ इंद्रिये विषयांवीण राहती । हें तो न घडे कल्पांतीं । ते विषय जरी गुरुपदीं अर्पिती । सहजीं आसक्ति राहील ॥ ४७ ॥ काम तरी मद्विषयींच कामावे । कोप आल्या मजवरींच कोपावें । अभिमान दुराग्रह समर्पवे । भक्तीं वहावें मत्पदी ॥ ४८ ॥ कामक्रोध अभिमान । वृत्तिजंव उठती कडकडूना मी एक लक्ष्य लक्षून । मजवरी निक्षून सोडाव्या ॥ ४९ ॥ क्रमें क्रमें येणे परी । वृत्तिनिकृतन करील हरी । मग या विखारत्रयाच्या लहरी । तो परिहरील गोविंद ॥ ५० ॥ किंवहुना हे विकारजात । मत्स्वरूपींच लय पावत । किंवा मद्रूपाचि ते स्वयें होते । विश्रामत मत्पदी ॥ ५१ ॥ ऐसें होतां अभ्यसन । वृत्ति स्वयेंच होती क्षीण । काळांतरे समूल निमूळण । वृत्तिशून्य मन होई ॥ ५२ ॥ गुरु असे निरंतर सन्निधी । ऐसी वाढतां दृढबुद्धि तयास या ऐसिया विधी । विषय न

बाधे कदाही ॥५३॥ जेथ हा सळाव
ठसला । तेथची भवबंध उकलला ॥
विषयोविषर्थी गुरु प्रकटला । विषयचि
नटला गुरु रूपे ॥५४॥ यत्किंचित विषय
सेवनी । बाबा आहेत सन्निधानी । सेव्याऽ
सेव्यता विचार मनी । सकृदर्शनी उठेल
॥५५॥ असेल विषय सहजचि सुटे ।
व्यसनी भक्तांचे व्यसन तुटे । असे-
व्यार्थी मनही विटे । वळवितां नेहटें हैं
वळण ॥५६॥ विषय नियमनी होई
सादर । वेद त्या नियमाचा आकर ।
विषय सेवीं मग नियमानुसार । स्वेच्छाचार
वर्तेना ॥५७॥ ऐसी संवयां लागतां
मना । क्षीण होती विषयकल्पना ।
आवडी उपजे गुरुभजना । शुद्धज्ञाना
अंकुरये ॥५८॥ शुद्धज्ञाना लागतां वाढी ।
देहबुद्धीची तुटे बेडी ॥ ते बुद्धि दे
अहंकर्हीं बुडी । सुख निर्वडी मग लाहे
॥५९॥ जरी हा देह क्षणभंगुर देख ।
तरी हा परमपुरुषार्थ साधक ॥ जो प्रयत्न
मोक्षाहून अधिक । कीं भक्ति योग
प्रदायक हा ॥६०॥ चारी पुरुषार्थाच्या
वरी । या पंचम पुरुषार्थाची पायरी ॥
कांही न पावे या योगाची सरी । अलौकिक
परी भक्तीची ॥६१॥ गुरुसेवेन जो होई
कृतार्थ । तया आकळे हैं वर्म यथार्थ ॥
भक्तिज्ञान वैराग्य स्वार्थ । तोचि परमार्थ
पावेल ॥६२॥

—श्रीसाईसच्चरितः अध्याय ॥२४॥

गुरु आणि देव यांत । भेद पाही जयाचे
चित्त । तेणे अखिल भागवतांत । नाहीच
भगवंत देखिला ॥६३॥ सांझनिया द्वैत-
दर्शन । गुरुदेव अभिन्न मानावे ॥६४॥
घडतां गुरुसेवा निर्मळ । होईल विषय

तेथेचि वसे बसे हरि
नाम मुखीं सदा तोचि पैं भाग्याचा ।
तयासी यमाचा घाक नाहीं ॥
रामराम हरि सर्वकाळ वसे ।
तेथेचि वसे बसे हरि ॥
हरिध्यान वसे अखंड पैं सर्वदा ।
न पवे तो आपदा इये जर्नी ॥
निवृत्ति समता हरिभजन करी ।
सर्वत्र कामारी ऋद्धि सिद्धि ॥

—श्री निवृत्तिनाथ

[दीपः—कामारी=दासी]

वासना निर्मळ ॥ चित्त होईल शुद्ध
सोज्ज्वल । स्वरूप उज्ज्वल प्रगटेल ॥६५॥

शेवटीं या कथेचें सार थोडक्यांत
सांगतात- परी या कथेचें सार
काय । तेथेच आपण घालूं ठाय ॥
पांचापोटीं कोणताहि विषय । बाबाशिवाय
सेवूं नये ॥६॥ मनास देतां ही शिकवण ।
वेळोंवेळीं होईल आठवण ॥ देतां घेतां
साईचरण । अनुसंधान राहील ॥७०॥
हे शुद्ध ब्रह्म सगुण सूर्ति । नयनासमोर
राहील निश्चिंती । उपजेल भक्ति मुक्ति-
विरक्ति । परम प्राप्ति लाघेल ॥७१॥
नयनीं देखतां सुंदर ध्यान । हरेल संसार
भूक तहान । हरपेल ऐहिक सुखाचे
भान । मन समाधान पावेल ॥७२॥

ही चणकलीला सांगताना अण्णा-
साहेबांना सुदाम कथा आठवली. ती
त्यांनी यातुदें दिली आहे. त्या कथेताहि
हैंच तत्त्व सांगितलें असल्यामुळे तीहिं
येथे थोडक्यांत देत आहे

सुदामकथा, ही कथा भागवत स्कंध १०, अध्याय ८०-८१ यांत सांगितलेली आहे. तिचा थोडक्यांत सारांश असाः—

सुदाम हा गुरुकुलांतील श्रीकृष्णाचा मित्र. हा अत्यंत दारिद्री होता, परंतु निरिच्छ असल्यामुळे ईशमत्तोंत समाधानवृत्तीनें कालक्रमणा करीत असे. श्रीकृष्णाची भेट घेतल्यास तो आपले दारिद्र्य दूर करील अशा भावनेने त्याण्या पत्नीने कृष्णास देण्यासाठी मूठभर पोहे एका फाटक्या चिंधींत बांधून देऊन त्याची खानगी कृष्णाकडे केली. या निमित्तानें तरी श्रीकृष्णाचै दर्शन आपणास होणार अशा हेतूं तो ती मूठभर पोहांची पुरुंडी घेऊन द्वारकेस आला. आपला बालमित्र वः गुरुबंधु आलेला पाहून कृष्णाने आपल्या अनेक राण्यांसह त्याचें अपूर्व स्वागत केले. आणि त्यांनें आणलेल्या मूठभर पोहांचा सर्वांनी प्रेमानें स्वीकार केला. श्रीकृष्णाचै ते अपूर्व प्रेम पाहून त्यास घन्यता वाटली.

दोन दिवस पाहुण्याचार झाल्यानंतर तो श्रीकृष्णाचा निरोप घेऊन परत धरी जावयास निघाला. कृष्णानें निरोप दिला खरा, पण कांहीं देणगी, द्रव्य वगैरे दिले नाहीं. धरी गेल्यावर आपल्या पत्नीस काय उत्तर द्यावें हा प्रश्न त्याच्या मनास जाचू लागला. पण कृष्णाच्या भेटीचा आणि त्याच्या अपूर्व स्वागताचा आणि प्रेमाचा आपणांस लाभ झाला ह्या आनंदांत मग होत्साता तो आपल्या गांवाजवळ आला. तेथें येतांच त्यास आपले मूळचे गांव इन्द्रपुरीप्रमाणे, सुवर्णमय झालेले

दिसले. तो आश्चर्यचकित होऊन विचार करीत आहे, इतक्यांत कस्तालंकारांनी आणि दासदासीनी. विभूषित झालेली त्याची स्त्री पंचारति घेऊन त्यास सामोरी आली. श्रीकृष्णाच्या कृपेचा हा अघटित प्रकार पाहून तो श्रीकृष्णचरणीं लीन होत्साता निरिच्छ भावनेने सर्व ऐश्वर्याचा उपभोग घेता झाला.

अणासाहेबांनी जी कथा साईसच्चरितांत सांगितलेली आहे तिचा उल्लेख भागवतांतील अध्यायांत दिसत नाहीं. पण ती भागवतांतील वरील कथेच्या आधारावर रचलेली दिसते. ती कथा अशीः—

बलराम आणि कृष्ण सांदीपनी गुरुच्या धरी अध्ययनाकरितां असतां एकदां लांकडे आणण्यासाठीं त्यांना वनांत पाठविलें होते. त्यानंतर गुरुपत्नीने त्याच कामावर सुदामालाहि पाठविलें. आणि तिधांकरितां त्याच्याकडे क्षुधाशमनार्थ कांहीं चणे (फुटाणे) दिले. पुढे रानांत कृष्ण भेटला असतां तो सुदाम्याला म्हणाला दादा, मला तहान लागली आहे. सुदाम्यानें उत्तर दिलें की, अनशेंपोटी पाणी पिऊ नये, थोडी विश्रांति घ्यावी. पण हे मज-पाशी चणे आहेत ते घेऊन खा असें तो कांहींच बोलला नाहीं. कृष्ण हा थकलेला असल्यामुळे तो सुदाम्याच्या मांडीवर पहुडला. त्याचा डोळा लागलेला आहे असें पाहून सुदाम्यानें चणे खाण्यास सुखवात केली. दादा काय हो खातां, हा आवाज कसला, असें कृष्णानें मध्येंच विचारले. सुदामा म्हणाला—खायाला येथे काय आहे रे, थंडीने माझे दांत कुडकुड-

तात, विष्णुसहस्रनामहि स्पष्ट म्हणतां येत नाहीं. त्यांचा हा आवाज आहे. सुदाम्यांचे हैं उत्तर ऐकून कृष्ण म्हणाला दादा मला असें एक स्वप्न पडले की, एकाची वस्तु दुसरा खात असतां, त्याला काय खातोस असें विचारतां काय माती खाऊं असें त्यांने उत्तर दिले. तथास्तु दुसऱ्याने म्हटले. दादा हैं स्वप्नच बरं का, आपण माझ्याशीवाय कधीं तरी खाल काय? पण स्वप्नाच्या नादांतच तसा प्रश्न मी विचारला. श्रीकृष्ण लीला त्यांचे स्वरूप यांची काहीं माहिंती सुदाम्याला असती तर त्यांने असा प्रकार कधींहि केला नसता. पण पुढे तो श्रीकृष्ण परमात्म्याचा भक्त असूनहि त्याला अठरा विश्वे दारिद्र्य भोगावै लागले. ही गोष्ट एकटेच खाण्याची ज्यांना संवय आहे त्यांनी नीट लक्षांत ठेवावी. त्याच सुदाम्याने जेव्हां स्वस्त्री-कष्टार्जित मूठभर पोहे श्रीकृष्णाला प्रेमाने अर्पण केले, तेव्हां प्रसन्न होऊन श्रीकृष्णांनी त्याला केवढे व कसे ऐश्वर्य संपत्र केले याविषवीं कविवर्य मोरोपंत सांगतात.

“ कृष्ण तरी मुठिभरी पोहे
त्याच्या व्याजांत हेमनगरी ती
मुदलांत मुक्ति देणे
हे कोण्या सावकारिची रीती ॥

याकरितां श्रुतिमाऊली आम्हांला असा उपदेश करिते की—‘तेन त्यक्तेन भुंजीथः’ (त्याला—परमेश्वराला समर्पण करून नंतर त्याचा प्रसाद म्हणून उपभोग घे) हाच उपदेश—हेच तत्त्व बाबांनी सहज थऱ्या विनोदाने भक्तांच्या

मनीं ठसविले, त्याप्रमाणे सर्वांचे आचरण होवो हेच आसचे बाबापाशीं मागणे.

**बाबा बांद्रयास हेमाडपंताकडे
जेवावयास जातात ते कसे?**

बाबा शिरडीस येऊन कायमचे राहिल्यावर ते नेहमीं शिरडीतच राहत असत, बाहेर गांवीं कधींच जात नसत. फार झाले तर शिरडीहून अजमासे तीन तीन मैलांवर असलेलीं तीन गांवे, राहतें, रुईं व निमगांव येथे केव्हां केव्हां जात असत, पण लगेच वस्तीस ते शिरडीस परत येत, म्हणून ‘वस्ती शिरडीसी अखंड’ अशी त्यांची ख्याति सर्वांना माहीत होती. तेव्हां बाबा बांद्रयास हेमाडपंताचे घरी जेवायला कसे गेले हा एक प्रश्न उद्भवतो. पण तो सोडविष्ण्यास कांहीं कठीण नाहीं. कारण.

परी ते पूर्ण लीलावतारी। इच्छामात्रे स्वच्छंदचरी ॥ येणे जाणे हे लोकाचारी । सबाह्याभ्यंतरीं परिपूर्ण ॥३९॥ तेथूनि येथे होईल येणे । अथवा येथून तेथे जाणे । ही दोन्हीही आकाश नेणे । परिपूर्ण पूर्णपणे सबाह्य ॥४०॥ तैसीच बाबांची दुर्गमगती । स्थिरचरी ते भरले असती ॥ तया कैचीं आगती निर्गती । प्रकट होती स्वच्छंदे ॥४१॥

—श्रीसाईसच्चरितः अ. ४०

आतां बाबांनीं हेमाडपंतांच्या घरीं भोजनास जाऊन त्यांची मनकामना कशी पूर्ण केली हैं ऐका.

१९१७ सालची गोष्ट. फाल्युन शुद्ध पौर्णिमेस हेमाडपंतांना पहांटेस एक मजे-

दार स्वप्न पडलें. एका सुंदरवेशी संन्याशांच्या रूपानें बांबांनी स्वप्नांत येऊन त्यांना जागृत करून सांगितलें की, आपण आज भोजनास, येणार आहों. स्वप्नांतील जागृतपण हेसुद्धां स्वप्नच. पण खरेखुरे जागृत झाल्यावर अण्णासाहेब पाहतात तो, संन्यासी नाहीं किंवा साईबाबा नाहीं. पण स्वप्नांत संन्याशानें उच्चारलेली अक्षरे (प्रत्येक अक्षर) त्यांना पूर्ण आठवलीं आणि त्यांना आनंद झाला. सात वर्षे जरी त्यांना साईबाबांचा सहवास होता आणि ध्यानी मनीं त्यांचा ध्यास होता, तरी आपल्या घरीं त्यांच्या भोजनाचा योग येणे हा भासच होता. सकाळीं उठून त्यांनी आपल्या पत्नीला सांगितलें की, आज होलींचा सण आहे. एक सन्मान्य पाहुणा जेवावयास येणार आहे, तेव्हां एक टिपरी भाताचे अधिक आधण ठेवा. पाहुणा कोणत्या विषयीं त्यांच्या पत्नीनें चौकशी केली. तेव्हां त्यांनी स्वप्नांतील हकीकत तिला सांगितली. ती म्हणाली—शिरडीहून इतक्या लांब बाबा कसे येतील. शिरडीच्ये मिष्ठान सोङ्गुन येथील कदान्न ते सेवितील काय अशी तिनें शंका घेतली. अण्णासाहेबांनी सांगितलें की प्रत्यक्ष साईबाबाच येतील की नाहीं कोण जाणे, पण कोणीतरी पाहुण्याचे रूपानें ते येतील, कोणीतरी येईल खास. एक टिपरी अधिक भात करण्यास तुझें काय जाते? याप्रमाणे संभाषण झाल्यावर भोजनाची सर्व तयारी माध्यान्हकाळीं झाली. यथाविधि होलिका-पूजन होऊन रांगोळ्या धालून पाने मांडप्यांत आलीं. एक मुख्य पाट (पात्र) दोन्ही रांगांच्या मध्ये मुख्यवर्तीं जागेवर

मांडप्यांत आलें. पुत्र, पौत्र दुहिता जामात इत्यादि मंडळी येऊन पानावर बसली. भोजनाचे सर्व पदार्थ वाढप्यांत आले. पाहुणा कोण येतो, याची मंडळी वाट पाहुं लागली. बारा वाजून गेले तरी कोणी अतिथि किंवा पाहुणा आला नाहीं. शेवटी निराश होऊन दारास कडी लावून अनशुद्धि वाढली. वैश्वदेव नैवेद्य कृष्णार्पण वैरे होऊन आतां प्राणाहुति घेणार तोंच जिन्यावर पावळे वाजलीं. अण्णासाहेब हळूच दाराची कडी काढून पाहतात तों जिन्यावर दोघेजण दिसले. ते अल्ली-महमद आणि मौलावा इस्मू सुजावर असे दोघे होते. भोजनाची जय्यत तयारी आणि मंडळी पानावर बसलेली पाहुन तसदी दिल्याजदल अलीमहमदांनी अण्णासाहेबाची माफी मागितली. माझेकरितां पानावरून आपण धांवत आलांत, सर्व पंगात आपल्याकरितां खोलंबून राहिली आहे, तर आतां आपली ही वस्तु ध्या, फुरसतीनें मी सर्व याविषयीं नवल कथा सांगेन असें म्हणून खांकेतून एक पुडके काढून टेबलावर वृत्तपत्राच्या वेष्टनासहित एक तसबीर ठेविली. वेष्टन काढून पहातात तों ती साईबाबाची प्रतिमा; ती पहातांच अण्णासाहेबाच्या शरिरावर रोमांच उभे राहिले, त्यांचे अंतःकरण सद्गदित झाले म्हणून त्यांनी प्रतिमेच्या चरणावर आपले शीर ठेविलें. साईच्या या लीलेचा त्यांना मोठा चमत्कार वाटला. असें चरित्र दाखवून बाबांनी आपणास पवित्र केलें असें त्यांना वाटलें. आपणीही तसबीर कोठून आणली असें त्यांनी मोठ्या उत्कंठतेनें अल्लीमहम-

दाना विचारले. ती आपण एका दुकानांतून विकत घेतली होती. त्याविषयीं सर्व कथा सावकाश मी आपणास सांगेन; मंडळी खोलळबून बसली आहे, आपण स्वस्थपणे भोजन करावें. असें सांगून ते निघून गेले. पुढे ती तसबीर मध्यवर्ती पाटावर प्रस्थापित करण्यांत आली. नंतर अर्ध-पाधादि पूजन आणि भक्तिप्रेरणे नैवेद्य समर्पण होऊन भोजन समारंभ पार पडला.

पाहोनि चित्रीची सुंदर मूर्ति। परम आल्हाद सकळाप्रती। कैसें हें घडले अकस्मित रीती। आश्र्वय करिती समस्त ॥१५७॥ सुखावले अवघ्याचें मन। अतकर्य साईंचें विंदान। ऐणे मिर्जे करूनि आगमन। स्वप्नीचें कवन सत्य केले ॥१५८॥

—श्रीसार्वसच्चरित अ. ४०.

तसबिरीची कथा

ही तसबीर ऐनवेळी तेथें कशी प्रगट झाली तो एक चमत्कार किंवा सार्वलीलाच आहे त्या तसबिरीची कथा आतां सांगू.

आज नाही उद्यां सांगतों म्हणतां म्हणतां अल्ली महमद हे नऊ वर्षांनी अण्णासाहेबांस भेटले आणि त्यांनी त्या तसबिरीची कथा निवेदन केली. ती थोडक्यांत येणेप्रमाणे – मुंबईत एका चित्रे विकणारा फिरत्या व्यापान्याकडून मी ती तसबीर विकत घेऊन बांद्रे येथें आपल्या घरीं लाविली. बाबाचें मला भारी प्रेम असल्यामुळे मी आनंदानें तिचें नित्य दर्शन घेत असे. ज्या दिवशी ही तसबीर आपणास देण्यांत आली

गगनाहूनि वाड नाम आहे
नित्य नेम नार्मी ते प्राणी दुर्लभ ।
लक्ष्मीवल्लभ तथांजवळी ॥
नारायण हरि नारायण हरि ।
भुक्ति भुक्ति चारी घरीं त्यांच्या ॥
हरिवीण जन्म तो नक्कचि पैं जाणा ।
यमाचा पाहुणा प्राणी होय ॥
शानदेव पुसे निवृत्तीसी चाड ।
गगनाहूनि वाड नाम आहे ॥

—श्री शानदेव

[टीप : — वाड = मोठे]

त्यापूर्वीं तीन महिने माझा पाय सुजल्या मुळे शस्त्रक्रिया करून घेण्यासाठीं मी आपला मेहुणा नूरमहमद पिरभॉय यांचे कंडे मुंबईस येऊन राहिले होतो. या तीन महिन्यांत माझ्या घरीं कोणी वस्तीस नव्हते. फक्त प्रसिद्ध बाबा अबदुल राहिमान, मौलाना साब महमद हुसेन, बाबासाई, बाबा ताजुद्दीन यांची व इतर संतांचीं चित्रे माझ्ये घरीं मितीवर लाविलेली होती, त्यांनासुद्धां कालचक्रानें सोडलेले नाही. माझी येथे (मुंबईत) आजारी स्थिति आणि वांद्यांत चित्रांमार्गे साडेसाती. वस्तु उत्पन्न झाल्या कीं त्यांना प्रलय स्थितिहि आहेच. ही सर्व चित्रे नाश पावली, पण साईबाबाचे चित्र त्यांतून त्यांतून कसें वांचले हें आजपर्यंत मला कोणी सांगू शकले नाहीत. याविषयीची समूल कथा तुम्हीं एका, म्हणजे तुम्हांला विस्मय वाढून साईची स्थिरवरात्मकता, त्यांचे अतकर्य विदान कळूं शकेल. संत

बाबा अबदुल रहिमान याचें एक लहान चित्र महमद हुसेन थारियाटोपण याचे-कळून वन्याच वर्षापूर्वी मला मिळालेले होतें. तें मी माझ्या महुण्यास दिलेले होते माझा मेव्हणा हा अबदुल रहिमानाचा शिष्य होता. तें चित्र आठ वर्षे त्याच्या मेजाचें खणांत पळून होतें. तें एकदां दृष्टीस पडतांच त्यांने तें फोटोग्राफरचे दुकानांत नेऊन मोठे करून घेतले आणि त्यांच्या पुष्कळ प्रति आसेषांस वाटल्या आणि मलाहि एक प्रत दिली. ती मी आपल्या धर्मालाविली होती. एकदां बाबा अबदुल रहिमान याचा दरवार भरला असतां ती सुंदर तस्बीर त्यांना अपर्ण करण्यास नूरमहमद गेले असतां ते त्याचेवर एकदम रागावून त्याला माराव्यास घावले. पैशापरी पैसा गेला आणि गुरुच्या रोषास मी कारण झालौ असे वाढून नूरमहमद फार उदास आणि उद्दिश झाला. प्रतिमापूजन आपल्या गुरुस आवडत नाहीं तर त्या तसबीरीचें आपणास काय प्रयोजन असें वाढून त्यांनें ती तसबीर आपोलो बंदरावर जाऊन एक होडी करून ती समुद्रांत बुडवून टाकली. तसेच ज्यांना ज्यांना त्यांनी ह्या तसबीरीच्या प्रति दिल्या होत्या त्यांना विनवून त्या (सहा) प्रती मागून घेऊन त्याहि कोळ्याकळून वांद्रास समुद्रांत बुडवून टाकिल्या. मी त्यावेळी त्यांच्या धर्म होतो. त्यांनी मला सांगितलें की. तुं जेव्हां या संतप्रतिमा समुद्रांत विसर्जन करिशील तेव्हां तुळ्या व्यथेचें निरसन होईल. हे ऐकून मी बांद्रास माझ्या मेथाला पाठवून माझ्या घराच्या सर्व तसबीरा त्याचेकळून समुद्रांत टाकविल्या. पुढे मात्र दोन

महिन्यांनी प्रकृतीस आराम पडल्यावर मी धर्म जाऊन पडातो तो, ही साईची तसबीर दारासमोर भितीवर पूर्ववत स्थिर आहे. मला मोठे आश्र्य वाटले की सर्व चित्रे माझ्या मेथाजीने नेलीं आणि हीच कशी राहिली ! लगेच मी ती काढून कपाटांत छपवून ठेविली. कदाचित ती जर आपल्या मेव्हण्याचे दृष्टीस पडलीं, तर तो ती उठाउठी घेऊन जाईल आणि तिला जलसमाधि देईल. याकरितां ती कोणाकडे सोपवावी आणि कोण तिची योग्य जोपासना करील अशा विवेचनेत मी असतां साईनीं मला एक सुविचार सुचविला की इस्म मुजावर मौलीनाकडे जाऊन याचा निर्णय करावा. शेवटी मी त्याचेकडे गेलों. आणि त्यांना सर्वै इकीकित सांगितली. आम्हां उभयतांच शेवटी असा निर्णय झाला की, ही तसबीर अण्णासाहेबाकडे च सोपवावीं म्हणजे ती योग्यस्थानीं व निर्भय राहील. हा निश्चय ठरल्यावर आम्ही दोघे निघालौ आणि योग्यवेळीं ती तसबीर आपणास सप्रेम व सादर अर्पण केली, या कथेवरून बाबा भूत भविष्य कसें जाणत होते आणि ठिकठिकाणी सूत्रे हालवून भक्तकामना कसे पूर्ण करीत होते हैं सिद्ध होतें.

या प्रकरणाचे आरंभी विचारलेल्या विचारलेल्या प्रश्नांचे म्हणजे बाबा बांद्रास जेवावयास जातात, तें कसें ? याचे उत्तर तसबीरीच्या कथेने दिले आहे, ते असें बाबा हे तसबीरीच्या रूपानें गेले. श्री साईबाबासच्चरिताच्या ज्या (४० व्या) अध्यायांत ही कथा आलेली आहे त्याच अध्यायांत दुसरी एक कथा—भक्त श्रेष्ठ

बालासाहेब देव मामलेदार डहाणू यांच्या
मातेच्या व्रते उद्यापनाचे समारंभास
बाबांना आमंत्रण दिले होते, ते स्वीकारून
बाबा तीन यर्तीच्या रूपाने डहाणूसु
गेले होते. त्याचें वर्णन करितांना, हेमाडी-
पंत लिहितात की— ‘देहे वावरत शिर्दीत।
परी संसार त्रैलोक्यांत’॥ २१॥ आणि
कधीं छायाचित्र रूपें कधीं पार्थिव मूर्ति-
स्वरूपें॥ पार नाहीं तयाच्या कृपें।
प्रगटती आपोआप कधीं॥ १०७॥

बाबाच्या छवीचें— प्रतिमेचें
दर्शन महणजे प्रत्यक्ष बाबांचें दर्शन
‘अवघें ब्रह्मरूप रिता नाहीं ठाव।
प्रतिमाते देव कैसा नोहे’

—श्रीतुकाराम

प्रतिमापूजन

फार प्राचीन कालापासून प्रतिमापूजन
या विषयीं वाद चालू आहे. त्याचा
अद्याप कांही निर्णय लागलेला नाहीं;
पूर्वी महाराष्ट्र संत श्री नामदेव हे
पांच वर्षांचे असतां त्यांचे बडील
दामाशेट यांनी त्याला विठोबाच्या मूर्तीस
नैवेद्य देण्यासाठी पाठविले होते. नामदेव
नैवेद्यास वार्टीतून आणलेले दूध पिण्याचा
देवास आग्रह करू लागले, पण पाषाण
मूर्ति दूध कसें पिणार? देव दूध पीत
नाहीं हें पाहून नामदेवास फार वाईट
वाटले. ते अगदी निकरावर येऊन देवास
म्हणाले, देवा, जर तु हें दूध पिणार
नाहीस तर मी तुझ्या पायावर डोके
आपून जीव देर्इन. हे धमकीचे शब्द
ऐकून व त्याचा हट नि निग्रह पाहून
देवाने तो नैवेद्य ग्रहण केला.

पुढे विसोबा खेचराकडून आत्मज्ञान
ज्ञाल्यावर नामदेवाच्या नांवें, पाषाणमूर्तीने
नैवेद्य सेवन करणे या चमत्काराविशद्ध
दुसरा एक अभंग-पाषाणाचा देव बोले-
चिना कधीं। हरि भवव्याधि केवि घडे?॥
त्याच्या गार्थेत गुरस्तुति प्रकरणांत प्रसिद्ध
ज्ञाला आहे. हा अभंग प्रक्षिप्त आसावा
असें मानण्यांत येते. कारण हा चमत्कार
आज सुमारे सहाशें वषें महाराष्ट्रांत
सारखा प्रसिद्ध आहे. त्याच्या
खरेखोटेपणाविषयीं चौकशी व
निर्णय करण्यास आपल्यापार्शी कांहींच
पुरावा नसल्यामुळे त्याचा येथे नुसता
निर्देश केला आहे.

अवांचीन किंवा आधुनिक कालांतर्हि
प्रतिमापूजन, प्रतिमादर्शन याविषयीं
बराच वादविवाद होत असतो. पण त्यांत
सामील होणे हें आमचे काम नव्हे ‘अवघे
ब्रह्मरूप रिता नाहीं ठाव। प्रतिमा तो
देव कैसा नव्हे॥ १॥ नाहीं भाव तया
सांगावें ते किती। आपुलाल्या मती
पाखंडिया” ही जी श्रीतुकाराम महाराजांनी
भूमिका घेतलेली आहे ती आम्हांला
योग्य बाटते.

आतां आम्हांला श्रीसईलीलाच्या
‘प्रतिमादर्शन’ याविषयींच विचार
करावयाचा आहे. अशा प्रतिमादर्शनाच्या
आणखी कांहीं कथा सांगून हें प्रकरण
पुरे करू.

(२) बालाबुवा सुतार महाराज याची गोष्ट

बालाबुवा सुतार नांवाचे एक संत
मुंबईस राहत असत. मी त्यांना प्रत्यक्ष

पाहिले आहे. अजमासे २०-२५ वर्षांपूर्वी ते श्रीयुत अंबाजी गंगाराम पुळी कंट्राक्टर यांच्या मधील हाऊसच्या वरच्या मजल्यावर लेंबर्नम रोड, गांवदेवी मुंबई येथे राहत असत. ते, लहान दोन सपाट दगड बेऊन चिपळ्यासारखे वाजवून पदे अभंग वैगेरे मोट्या नेमाने म्हणत असत (ते स्वतः गात असलेली पदे, अभंग यांची 'सुबोधमाला' १९२५ साली प्रसिद्ध झालेली आहे.) यामुळे व त्यांचा चेहरा व अंगलट श्री तुकाराम महाराजासारखी दिसत असल्यामुळे आणि त्यांची वृत्ति तशीच (वैराग्य ज्ञानयुक्त) असल्यामुळे लोक त्यांना 'अर्वाचीन तुकाराम' असै म्हणत असत. ते एकदां प्रथमच शिरडीस श्रीसाईबाबांच्या दर्शनास गेले होते. उभयतांची हष्टादृष्ट होतांच बाबांनी सांगितले की, यांची मला चार वर्षांपासून ओळख आहे. तेव्हां मी आजच प्रथम शिरडी पहिली, बाबांनी कधी शिरडी सोडली नाही असै असतां. चार वर्षांपासून ओळख आहे असै बाबा कसै म्हणतात याचे बाळाबुवांना फार आश्र्य वाटले. पण विचार करतां करतां त्यांना आठवले की, आपण चार वर्षांपूर्वी बाबांच्या छबीला नमस्कार केली होता हे आठवल्याबरोबर बाबांच्या बोलाची अन्वर्थकता त्यांना तत्वतः पटली; आणि ते म्हणाले की, पहा बाबाची व्यापकता आणि भक्तवत्सलता कशी आहे ती !

मी फक्त छबीला नमन केले, प्रत्यक्ष मूर्ति आजच पाहिली. बाबांनी ओळख घरिली, मी ता कधीच हरविली होती, ओळख हरविली असै म्हणेहि यथार्थ होणार नाही. कारण बाबांच्या बोलांचा

अर्थ मला तात्काळ कळेना. छबीनमन म्हणजे त्या छधीच्या मालकाची ओळख हैं जाणण्यास मी समर्थ नव्हतो. बाबांना भाजी ओळख होती हैं माझ्या स्वप्रीहि नव्हते. त्यांनी ती जेव्हां आठवण करून द्यावी तेव्हांच ती पटावी हैं योग्य. म्हणून याचे थोडक्यांत असै सार आहे कीः— म्हणून संतांच्या छबीचे दर्शन। आहे प्रत्यक्ष दर्शनासमान ॥ सर्व दर्शी संताची जाण । तीच ही शिकवण सर्वांते ॥

—**श्रीसाईसचरित अ. ३३-१६२॥**

चार वर्षांपूर्वी अन्य ठिकाणी कोणी एका संताने आपल्या छबीस नमस्कार केला या गोष्ठीचो नोंद ठेवणारे आणि पुढे चार वर्षांनी ही गोष्ठ त्या संताला पटवून देणारे बाबा सर्वसाक्षी सर्वदर्शी होते हैं यावरून सिद्ध होते.

(३) भक्तश्रेष्ठ काकासाहेब दीक्षिताची गोष्ठ

१९०९ सालपर्यंत साई हैं नांव काकासाहेब दीक्षितांना माहीत नव्हते. एकदां ते लोणावळ्यास राहत असतां त्यांचे जुने स्नेही श्री. नानासाहेब चांदोरकर हे त्यांना भेटले, त्यावेळी त्यांच्या सुख दुःखाच्या वार्ता चालल्या. काकासाहेबांनी असै सांगितले की, आपण कांही वर्षांपूर्वी लंडन शहरी असतां गाडीत चढतांना आपला पाय घसरला आणि अनेक उपाय केले तरी पायाची व्यथा कमी झाली नाही. यावर नानासाहेबांनी सांगितले की आपल्या पायाचा लंगडेपणा (व्यथा) समूल जावा असै वाटत असल्यास, आपण माझ्या सगदुरु साईबाबा यांचे दर्शनास या. पुढे नानासाहेबांनी साई-

बाबाची साद्यंत कथा ऐकविली., तें सर्व ऐकून काकासाहेब फार खूष झाले, आणि ‘बाबांचे दर्शन घेतो, आणि माझ्या पायाचा लंगडेपणा राहूं द्या, माझ्या लंगड्या चंचल मनास ताळ्यावर आणा अशीच मी त्यांची प्रार्थना करीन असें ते म्हणाले. पुढे कांहीं काळानंतर मुंबई लेजिस्लेटीव्ह कौन्सिलच्या निवडणुकीच्या मतांसाठीं काकासाहेब दीक्षित अहमदनगरास त्यांचे स्नेही काकासाहेब मिरीकर यांचे घरीं उतरले. त्याचवेळी कोपरगांवीं मामलेदार बाळास हेब मिरीकर (काकासाहेबांचे चिरंजीव) हेहि तेथे कांहीं कामासाठीं अहमदनगरी आले होते. मनाची जुळणीं झाल्यावर आणि तें काम आटोपल्यावर कोण आपणांस शिरडीस बाबांचे दर्शनास घेऊन जाईल याची त्यांना काळजी लागली. काकासाहेब दीक्षिताबरोबर कोणास पाठवावें या विषयी बापलेक मिरीकर काळजीत असतां—बाबाची योजना व चमत्कार पहा, त्यांना बातमी लागली कीं, बाबाचे जिवलग सखे शामराव (माधवराव) देशपांडे हे नगरांत आले आहेत ‘आपली सासू फार आजारी आहे, सहकुदुंब भेटीस या अशी तार शामरावाचे श्वशुरांनी त्यांना केली होती. तार येतांच तयारी करून बाबांची अनुशा घेऊन ते नगरास आले आणि श्वशुरगृहीं जाऊन पहातात, तों सासूबाईची प्रकृति ठीक असून काळजी करण्याजोगी नाहीं. थोडीशी विश्रांति घेतल्यावर मिरीकरांकडून त्यांना निरोप आला. तेव्हां ते तेथे गेले, त्याचेळीं त्यांची व काकासाहेबाची प्रथम भेट झाली आणि त्याचादिवशीं रात्रौ

दहा वाजतां काकासाहेबांना बरोबर घेऊन शिरडीस जावें असें ठरले. यापुढे नवलाची गोष्ट ही कीं, बाळासाहेब मिरीकरांनी बाबांचे छवीवरील पडदा दूर सारला; बाबाचा निससीम भक्त मेघा याच्या नित्य पूजेत असलेली ही तसबीर दुरुस्तीसाठीं फुटलेली कांच बसविण्यासाठीं येथे आलेली होती, ती दुरुस्त होऊन वस्त्रानें झांकून ठेविलेली हीती. ही तसबीर हि माधवरावाबरोबर परत शिरडीस पाठविण्याचे ठरले ती सर्वांग मनोहर तसबीर पाहून तिला साष्टांग प्रणिपात केला.

जयाचे दर्शनीं घरिला हेत | तयाची प्रतिमाहि मूर्तिमंत || मार्गीच यावी अवलोकनांत | आल्हाद अत्यंत जाहलों ||७४|| तीहि यावी शिरडीहूनी | काकासाहेब मिरीकर भुवनी || तेचवेळी दीक्षित ते स्थानीं | योग हा पाहूनी विचित्र ||७५|| जैसी दीक्षित मनीं भावार्थ | तैसा पुरवावया साईसमर्थ || वाटले या मिंऱ आलेयेथ | मिरीकर भक्तभुवनास ||७६||

—श्रीसाईसच्चरितः (अ. ५१)

यानंतर ते दोघेहि आनंदानें स्टेशनवर गेले. गाडीत चीक्कार गर्दी होती, तरी गाडीच्या ओळखीनें त्यांची चांगली सोय होऊन ते कोपर गांवास उतरले त्याचेळीं स्टेशनावर नानासाहेब चांदोरकरांना पाहून काकासाहेबाना फार झाला. ते परस्परांना कडकडून भेटले. नानासाहेबहि बाबांच्या दर्शनासाठीं जात होते. हा अनपेक्षित योग पाहून सर्वांना फार आश्र्य वाटले. मार्गीत गोदावरी स्नान करून ते शिरडीस पोचले.

पुढे होतां साईंचे दर्शन | दीक्षिताचे द्रवले मन | नयन झाले अश्रुपूर्ण | स्वानें

दर्जीवन ओसंडले ॥ ९० मीहि तुझी पाहूनि वाट । पुढें श्याम्यास पाठविला थेट ॥ नगरास तुझी व्यावया भेट । वदले मग स्पष्ट साईं तया ॥ ९१ ॥

— श्रीसाईसच्चरित् (अ. ५१)

श्री साईबाबाची लीला ही अशी अपूर्व आहे.

[४] श्यामा (माधवराव देशपांडे) यांची गोष्ट

वर सांगितलेल्या गोष्टीनंतर कांही वर्षांनी घडलेली ही गोष्ट आहे. काकासाहेब दीक्षिताचा ज्येष्ठ पुत्र बाबु याचा व्रतबंध, नागपुरास आणि नानासाहेब चांदोरकर याच्या जेष्ठ पुत्राचा विवाह ग्वाल्हेरास करण्याचे ठरले. या उभय शुभकार्यासाठी बाबांना आमंत्रण देण्यासाठी काकासाहेब व नानासाहेब शिरडींत आले आणि त्यांनी बाबांनी प्रेम पुरस्सर आमंत्रण दिले. आपला प्रतिनिधि श्यामा याला बरोबर घेऊन चला असें बाबांनी सांगितले. काकासाहेबांनी स्वतः येण्यास आग्रह केल्यावर बाबा म्हणाले—काशी प्रयाग करून श्याम्याचेहि अगोदर मी येतो. या बाबांच्या शब्दांवर लक्ष्य दिल्यास बाबाची सर्व व्यापकता दिसून येईल.

बाबांच्या अनुज्ञेप्रमाणे माधवरावांनी नागपूर व ग्वाल्हेर येशें त्या शुभ कार्यासाठी गमन केले. आणि ती कायं आटपून ते पुढें प्रयागास गेले आणि रामनवमीच्या उत्सवास पुढें अयोध्येस गेले आणि तेशें २१ दिवस राहिले. नंतर काशीस दोन महिने काहून पुढें ते गयेस निघाले. वाटेत आगगाडींत त्यांनी ऐकिले की गयेत ग्रंथिज्वराची साथ आहे. त्यामुळे ते चिंता-

क्रांत झाले. रात्रौ गयेस उत्तरून धर्मशाळेत राहिले. पहाटेस गयावळ भेटीस येऊन, यात्रा चालली आहे, धाई करा असें त्यांनी विनविले. माधवरावांनी तुमच्या वस्तर्ति ज्वराची सांथ आहे कां अशी त्यांच्यापाशी चौकशी केली. सांथबीत कांही नाही, तुम्ही निःशंक मजबरोबर या आणि प्रत्यक्ष पहा असें त्याने सांगितले तेव्हां ते त्या गयावळाबरोबर जाऊन त्यांचे विस्तीर्ण वाढ्यांत उतरले. तेशें एक चमत्कार त्यांचे हृषीस पडला. त्या वाढ्यांत समोर बाबांची छबी पाहून माधवरावांना अतिशय गहिंवर आला. आनंदाश्रूनीं त्यांचे डोळे भरून आले. ‘काशीप्रयाग करून शाम्याच्या आधीं येतो हे बाबांचे शब्द त्यांच्या प्रत्यक्ष प्रत्ययास आले. ही बाबांची छबी येशें कोठून आली असा त्या गयावळास प्रश्न केला. तेव्हां त्याने सांगितले की, मनमाड व पुणतांबे येशें आपले ३०० नोकर यात्रेकरूऱ्या सुखसोयीसाठीं काम करीत असतां साईसमर्थ हे मोठे अवलिया आहेत असें आपण ऐकिले आणि १२ वर्षापूर्वी मी शिरडीस गेलों आणि वंदन पूर्वक बाबांचे दर्शन घेतले, बाबांची एक छबी आपलेपाशीं असावी असावी अशी इच्छा मनांत उद्भवून माधवरावचे घरीं भिंतीशी टांगलेली तसबीर मी मागितली. बाबांच्या अनुज्ञेने ती मला माधवरावांनी दिली, ती हीच छबी आहे इत्यादि. आपलीचही छबी तोच हा गयावळ, आणि याच ठिकाणीं बाबांनीं मला कसें पाठविले इत्यादि मागील गोष्ट स्मरून माधवरावास फार आनंद झाला. याचेच घरीं आपण उतरलो होतो.

यांनीच बाबांचे दर्शन करवून छबी दिली
हैं ऐकून त्या गयावळालाहि फार आनंद
ज्ञाला.

मग परस्पर कृतोपकार। नाहीं आनंदा
पारावर ॥ ठेविली उत्तम व्यवस्था फार।
त्यांनी गयेवर शामाची ॥ ८६ ॥ तया
घरची काय श्रीमंती। दारीं जायचे
झुलती हत्ती ॥ आपण पालखीमाझी
वैसती। शामास बेसविती हत्तीवरती ॥ ८७ ॥

—श्रीसाईसच्चरित अ. ४६

याप्रमाणे आपल्या भक्तसख्याची
यात्रा मोठ्या आनंदाने संपूर्ण यथासांग
करवून घेतली. असो

या सर्व कथेचे सार। साईबाबांचे
मुखोदगार ॥ अनुभवा येती अक्षरे
अक्षरे। प्रेमही भक्तांवर अनिवार ॥ ९० ॥

—श्रीसाईसच्चरित अ. ४६

(५) माझी स्वतःची

लहानपणाची गोष्ट

वरील गोष्टीत सांगितल्याप्रमाणे मला
बाबांच्या छबी दर्शनाचा लाभ १९४१
सालच्या आरंभी आला. मी श्रीसाई-
बाबांच्या दर्शनास शिरडीस जाणेचा
निश्चय केला मात्र, तोच त्यांनी कसा
योगायोग जुळवून आणिला पहा! पूर्वी
मी कधीं ज्यांना पाहिले नव्हते असें
पुण्याचे एक गृहस्थ श्री. य. ना. उर्फ
भाऊराव आठवले कॅट्राकटर हे मला
भेटण्यासु मुद्दाम माझे घरीं आले.
शिरडीस बाबांच्या दर्शनार्थ जाण्याचा
माझा मनोदय मी त्यांना कळविला.
तेव्हां आपण सर्व माहिती पुरवितों,
शिरडीस जातांना वाटेंत पुण्यासु आपले
घरीं उतरावें अशी त्यांनी मला विनंति

केली. ती मी मान्य करून ता. २६।१।४१
दिवशीं त्यांचे घरीं गेलों. स्नान वगैरे
आठपून संध्येसाठीं त्यांच्या परसांतील
सुंदर र म्यदेवगृहांत जातांना श्री.आठवले
यांनी तेथेच भिंतीवर लाविलेल्या श्री
बाबांच्या छबीकडे बोट दाखवून म्हटले
कीं, हे पहा, तुमचे साईबाबा येथे आहेत.
तें ऐकून मी त्या छबीकडे
प्रेमभावाने पाहून नमन केले, वाटेंतच
बाबा आपल्या भक्तांचे स्वागत करण्यासु
तयार आहेत आणि करितात हैं. पाहून
मला फार आल्हाद वाटला असो. सांग-
ण्याची मुख्य गोष्ट ही कीं, बाबा इयात
असतांना ते जसें भक्तांचे स्वागत करीत
असत तसेंच ते महा समाधीनंतर आतांहि
करीत आहेत, ही मोठी नवलाची गोष्ट
आहे यांत शंका नाहीं. माझी यात्रा
निर्विन्नपणे आणि यशस्वी पार पडली हैं
सांगणे नलगे.

एक खुलासा

आतां बाबांच्या छबीचे दर्शन म्हणजे
प्रत्यक्ष बाबांचे दर्शन याविषयीं माझ्या
अल्पमतीसु सुचलेला एक खुलासा देऊन
हे प्रकरण पुरें करितों.

आमचे डोळे-नेत्रेंद्रिय म्हणजे
एक फोटोग्राफीसारखा पण अजब कॅमेराचे
आहे. नेत्रांतहि कॅमेरांतील कांचे (Leno)
प्रमाणे एक प्रकारची कांच (Lens)
आहे. यांतून सर्व पदार्थ व वस्तु यांची
प्रतिरिंबे किंवा चित्रे नेत्रांच्या मागें अस-
लेल्या पडव्या (Retina) वर पडतात
आणि तीं प्रतिरिंबे किंवा चित्रे जेव्हा
शरीरांतील पुरुष किंवा जीव पहातों,
तेव्हां ज्यांची प्रतिरिंबे किंवा चित्रे त्या

पडव्यावर पडलेली आहेत त्या पदार्थाच्ये किंवा वस्तूच्ये शान त्या पुरुषाला होतें. उदाहरणार्थ, समजा. आम्ही प्रत्यक्ष बाबांचे दर्शन घेतलें. बाबा आमचे समोर आहेत, तेव्हां बाबांचे— हुबेहूब प्रतिबिंब किंवा चित्र आमच्या नेत्रपटलावर पडतें, आणि तें जेव्हां आम्ही पहातों, तेव्हां आम्हाला बाबांचे शान होतें. तसेच बाबाची हुबेहूब छबी किंवा तसबीर आमच्यापुढे ठेविली तर तसेच प्रतिबिंब किंवा चित्र आमच्या नेत्रपटलावर पाडणार आणि आम्ही तें लक्ष्यपूर्वक एकभावानें पाहिले तर प्रत्यक्ष बाबा किंवा त्यांची छबी या दोन्ही वस्तूंचा परिणाम आमच्या मँदूवर व मनावर सारखाच होणार. पण समजा की, प्रत्यक्ष बाबा आमचे समोर असून त्यांचे प्रतिबिंब आमचे नेत्रपटलावर पडलेले आहे, पण आमचे लक्ष किंवा ध्यान तिकडे नसून ते दुसरीकडे कोठेतरी लागलेले आहे. तर त्याचा परिणाम काय होईल ? नेत्रपटला-प्रतिबिंब पडूनहि त्यांचे शान आम्हांस होणार नाही. म्हणजे बाबा आमचे समोर असून नसून सारखेच. पण याचे उलट जेव्हां आम्ही मोठ्या उत्सुकतेनें, भावनेनें आणि प्रेमानें दुसरीकडे लक्ष न देतां बाबांकडे किंवा त्यांच्या छबीकडे एक-सारखें टक लावून पहात आहेत, तर बाबांचे शान आम्हांस झालेच पाहिजे. तेव्हां मुख्य गोष्ट ही आहे की, आमच्या भावनेच्या तीव्रतेची. ती

जितकी तीव्र, एकाग्र व हृष होत जाईल, त्या मानानें बाबाच्या प्रत्यक्ष दर्शनानें अगर त्यांच्या छबीच्या दर्शनानें किंवा त्यांच्या स्मरणानें-ध्यानानें बाबांचे चित्र आमच्या नेत्रपटलावर पडून तें नंतर मन-हृतपटलावरहि हृष होत जाईल. या करीतां आतां बाबा शरीरानें हयात नसलेतरी त्यांच्या छबीच्या दर्शनानें, त्यांच्या निजस्वरूपाच्या एकाग्र ध्यानानें आतां-सुद्धां बाबांच्या प्रत्यक्ष दर्शनाचा अनुभव घेतां येईल. वर दिलेली नं. २ ची बाळाभुवा महाराजाची गोष्ट घ्या. प्रथम प्रत्यक्ष शिरडीतहि भेटीच्या वेळीं बाबांनी त्याला की, चार वर्षांपूर्वीं यांची मला ओळख आहे. प्रथम हें कोडे बाळाभुवांना उलगडेना, विचाराअंतीं त्यांना उमजलें की, चार वर्षांपूर्वीं आपण एकदां बाबांच्या छबीला नमन केलें होतें, म्हणजे बाबांचे चित्र त्यांच्या मनपटलावर-हृतपटलावर पडलेले होतें. तें त्यांना आठवून बाबांचे मोठें कौतुक वाटले. पण त्यांच्या हृतपटलावर ४ वर्षांपूर्वीं पडलेले चित्र बाबांनी आणलें आणि त्यांना जाणविलें ही एकच गोष्ट बाबांच्या सर्वदर्शी प्रभुत्वाची घोतक आहे यांत शंका नाही.

आज हजारों भक्त बाबांच्या दर्शनार्थ शिरडीस जात, आहेत. त्यांनी एकाग्र भावनेनें आणि बुद्धीनें बाबांच्या पुतळ्याचें, छबीचें अगर तसबीरीचें दर्शन घेतलें, तर त्यांनाहि बाबाच्या प्रत्यक्ष दर्शनाचा लाभ मिळेलच.

संत सोहिरोवानाथआंबिये

यांचे ओँवीवद्दु चरित्र

लेखिका : सौ. रमावाई नरहरि भट, कल्याणपूर

श्री गणेशायनमः। श्री सरस्वतैनमः। श्री गुरुभ्यो नमः। श्रीकृष्णायनमः ॐ नमोजी
 गणाधीशा। सकल विद्यांच्या ईशा। भक्तजन मती-प्रकाशा। मनीषा
 पूर्ण करी माझी ॥१॥ ॐ नमो भक्त प्रति पालका। अशान तम विदारका।
 प्रथम पूजा तुज अंगारका। मंगलकारका विश्वरूपा ॥२॥ विंश्च हैं तुझेच रूप
 महान्। ऐसे बोलती वेद पुराण। श्रुति स्मृति तुझें करिती वर्णन। व्यापकपण
 त्यासी नाकले ॥३॥ तुझ्या कृपेचें थोरपण। मूढासीही करिसी विद्वान्।
 नास्तिकही होती भक्त महान्। वर्णन किती करूं तुझें ॥४॥ सकल जगासी
 सुखदी देणार। तांचे एक पार्वती कुमार। मातृपितृ भक्त तुं थोर। म्हणुनिच पात्र
 प्रथम पूजेसी ॥५॥ तुझी चित्कळा। शारदामाता। वंदन भावें तिज आतां।
 तिची कृपा मजवरी होतां। संत चरिता रंगवील ॥६॥ श्वेत वसन धारिणी देवी।
 संत कथा तूंच रंगवी। तुझ्या कृपें कोणीहि कवी। स्फूर्ति बरवी पावे
 ग्रंथी ॥७॥ तुझ्या कृपाकटाक्षें जाण। व्यास वदती अठरा पुराण। साधू संत
 महान्। तुझेच वर्णन करिती पैं ॥८॥ तुं दयाकरी चंद्रवदने। मी शरण आहे
 तुज कारणे। संतचरितीं त्वां प्रगट होणे। मागणे हैंची एक आहे ॥९॥
 माझें सद्गुरुशंभूचे शिवराम। देतील आशीर्वचन उत्तम। संत चरित्र
 हैं मनोरम। सौख्यधाम इहपरचें ॥१०॥ श्रेष्ठ असें जगीं गुरुकृपा। म्हणूनिच शरण
 मी मायबापा। संसाराच्या हारिती तापा। पापांचें संचित जाळिती ॥११॥ गुरु
 तत्त्व असें सर्वीं भरून। तेंच चालवितें बोलवितें जाण। हृदयींच असें भरून।
 परि बुद्धीहीन आम्हीं झालें ॥१२॥ ज्याच्या सत्तामात्रे त्रिभुवन। शाले असें
 प्रकाशमान। तोच आमच्या जवळीं असून। बाहेर घुंडून थकतों आम्हीं ॥१३॥
 कोडें हे ठेविलें आमुच्यासुमोर। परि सोडविणार कोणी नसे हुशार। संतांसी शरण
 जाती जे नर। ते पार होती कोऱ्यांतुनी ॥१४॥ संत कृपा होतां एक। भव-
 सागरांतुनी सुटका देख। संत वचन हैं पीयूख। सेवितां सुख नरजन्मी ॥१५॥
 संतांची चरण धुळी। लागेल जरी आमुच्या भाळी। संचित कर्मांची होवोनी होळी।
 हृदय कमळी भक्ती जडे ॥१६॥ ऋषि- मुनि आदि करून। म्हणती सत्संगती
 परम पावन। देवही संतांसी देतो मान। भक्तिसी जाण भुलुनियां ॥१७॥

आदिनाथ मच्छेद्र गोरख । गैनीनाथ सांप्रदायिक । संत सोहिरोबांचे चरित्र
सुरेख । ऐकतां सुख मिळेल ॥ १८ ॥ ह्या महा संतांचे चरित्र । लेखनीं स्फुर्ति
मिळो पवित्र । थोर विभूतीचे चित्र । रंगविष्ण्यास पात्र करी देवा ॥ १९ ॥ संत
सोहिरोबांचे जीवनचित्र । सद्गुरुच रंगवो सुंदर । संतांचे मानस असे पवित्र । जेसे
पात्र गंगेचे ॥ २० ॥ व्यापक हृषी संतांची असे । त्यांच्या हृषीतचि देव वसे । सर्वांभूतीं
वासुदेव असे । ठसे त्यांच्या अंतरी ॥ २१ ॥ संतांचे हृदय मृदु अत्यंत । जैसे कांते नवनीत ।
धरितां संतांची संगत । पुनीत होती तात्काळ ॥ २२ ॥ ज्या देशी असती संत । तेथे
सर्वदा शांति नांदत । वचन स्मरावै त्यांचे सतत । जे भक्त असती देवाचे ॥ २३ ॥
तैसेच हे संत महाथोर । ज्यांचे चरित्र हैं सुंदर ॥ श्रवण करितां गुंग होय नर । जैसा
भ्रमर कमला मोरे ॥ २४ ॥ श्री संत सोहिरोबानाथ । ब्राह्मण गैड सारस्वत । सावंतवाडी
नजीक असत । बांदे म्हणत गांवांसी ॥ २५ ॥ वाडीपासून चार कोस । असत तेव्हां
एकांत प्रदेश । योग्य असे योगी जनांस । ध्यानधारणा करावया ॥ २६ ॥ सभोवतीं असें
झाडी । फोपळी वृक्ष ताड माडी । न जात तेथे घोडागाडी । प्रदेश असा पूर्व काळी ॥ २७ ॥
योग भ्रष्ट येती कर्म भूमीस । त्यांसी म्हणती अवतारी पुरुष । हे जन्मती
लोकोरद्धास । सारस्वत कुळास भूषविती ॥ २८ ॥ शके सोळाशै छत्तीस । जन्मासी आले
परम पुरुष । आनंद माता पितयास । देखोनि विशेष तैज त्यांचे ॥ २९ ॥ बाळपणीच
वैराग्य शील । खेळांत न चालविती वेळ । त्यांवि पाहोनि म्हणत सकळ । की वेडगळ
पुत्र जन्मला ॥ ३० ॥ प्रपंची आवडचि नसे । सदा देवाचेचि पिंसे । त्या पाहोनी कोणीही
हांसे । म्हणतीं याचे कसे होईल ॥ ३१ ॥ उपजत शानी हे परम । अध्यात्मग्रंथ
वाचिती उत्तम । अवलोकिती शानाचे वर्म । नरजन्म सार्थक करावया ॥ ३२ ॥
माँजी बंधन झाल्यावरी । संस्कृत ग्रंथ मुखोगेदत करी । त्यांची देखोनी हुशारी । नवल
करिती मायबाप ॥ ३३ ॥ असो बाळपण संपून । तारण्यांत केले पदार्पण । शिरावरी
भार महान । प्रपंच जन लादिती ॥ ३४ ॥ गृहस्थाश्रम जरी चालविती । तरी दिन
रजनीं देवाची भक्ती । प्रपंचांत असें विरक्ती । अनिच्छ्या संसार चालविती ॥ ३५ ॥
एकांताची आवड यांसी । तरी प्रपंच लागला गळ्यासी । त्यांतून सुटका होईल
कैसी । ऐसी तळमळ मनासी ॥ ३६ ॥ असो वाडीचे संस्थानिक । खेमसावंत नामें
देखा । त्यांचे सोमसावंत नामें काका । चालविती सारा कारभार ॥ ३७ ॥ त्या समर्थीं
हे संतवर । कुळकणीं होते साचार । त्यां कामाचा कंटाळा फार । तरी जखर करावै लागले
॥ ३८ ॥ होते पुर्वापार चालत । म्हणोनी कुळकणीं पण करीत । तरी इच्छा नसे मनांत ।
दास्त्यांत सदा राहणे ॥ ३९ ॥ पहा भक्तांचे महत्व वाढवून । कौतुक पाहातसे । भगवान ।
इथें कायपरी झाली म्हणून । अवघान द्यावै श्रोतेहो ॥ ४० ॥ सोमसावंत अती मद्यपी
होत । बहुत त्रास सर्वांसी देत । आमुचे चरित्र नायकही तेथ । ह्यांच्या हातांत सांपडले
॥ ४१ ॥ परोपरीनें गांजिले यांसी । म्हणती देव दाखव मजसी । नाहींतरी ठार मार्हन तुजसी ।
ऐसी ओरड केली हो ॥ ४२ ॥ ओढून नेले संतांला । म्हणे देव दाखव मजला । जीव हवा
असेल तुजला । मजला देव दाखवी ॥ ४३ ॥ तुं जरी संत अससी । तरी कां देव न दाळ-

विसी । घाक दाखबोनी त्यांसी । मारण्यासी सिद्ध ज्ञाला ॥४४॥ जीवावर प्रसंग येतां ।
 कांही न सुचे हो संतां । देवासि आळविती आतां । देव अनंता धांवरे ॥४५॥
 प्रल्हादास्तव आलासि धांवत । द्रौपदीसी वस्त्रे पुरवित । गज घंटेखालीं
 पिलासी रक्षित । मातेचा आकांत ऐकूनी ॥४६॥ गजेंद्रासि ओढितां
 मगरे । त्वांचिरक्षिले शारंगधरे । आतांही धांबुनिया त्वरे । रक्षीं मुरारे शरणांगता ॥४७॥
 मनांत केली प्रार्थना । तोंच कायःघडले पाहाना । भिर्तीत वीजेसमान । प्रकाशमान
 अग्नी प्रगटला ॥४८॥ तो पाहुनियां तेजाचा गोळा । सावंत उघडेचिना डोळा ।
 संतासि शरत जातां ते काळा । अग्नि गोळ अदृष्य ज्ञाला ॥४९॥ साधुपणाचा
 गेला संशय । त्यांचे घरिले तात्काळ पाय । म्हणे मज क्षमा का जैसी माय ।
 राय काकुळतीस आला ॥५०॥ संतांचे मन हे क्षमाशील असे । आपपर त्यासी
 भेद नसे । जैसा भानू प्रकाश देत असे । चोर साव असे न जाणतां ॥५१॥
 जैसी नदी सर्वांसी सम । व्याघ्रधेनु वरीही समान प्रेम । तृष्णार्थीयांवरी समता उत्तम ।
 भेदभ्रम तिजलागी नाही ॥५२॥ तैसेच संत असती दयार्णव । त्यांसी मुळीं नसे भेद-
 भाव । सर्वांचीही दया अपूर्व । स्वध्येव शांतीचे सागर ॥५३॥ असो एखादा तरी बळी ।
 जाईल कीं काय ज्वाला माळी । औसें वचन त्यावेळीं । बोलून गेली संतवाणी ॥५४॥
 तेंच पहा सत्यस्थितीस आलें । एक दिनीं सोमसावंत भले । दारू गेळ्याच्या
 पिंपावर बसले । आपणचि लाविले अग्नीसी ॥५५॥ तों जवळ जाईल कोण । जीवाची
 आशा असे महान् । जीव प्यारा सर्वी लागून । कोण जाईल जवळी त्यांच्या ॥५६॥
 आपुळा वैरी आपणची । बनेल दारूच्या नशेतची । दोष कुणाचाहि नसेची । प्रारब्धा
 तशी बुद्धी सुचे ॥५७॥ हा उत्तम नरदेह पवित्र । याच जन्माचें महत्त्व थोर ।
 नित्यनित्य करावा विचार । तरीच गुरुवर पार करी ॥५८॥ संत सोहिरोबा
 भक्त उत्तम । त्यांसी सताविती हे अधम । म्हणोनि आपुले भाग परम ।
 ओढबळे कर्म पापाचें ॥५९॥ ही दुर्वार्ता पडतां कर्णी । संत भक्त
 कळवळले मर्नी । कां रे देवा चक्रपाणी । द्वेष धरूनी मारिले राया ॥६०॥
 तुळ्या वैन्याचें कैतुक केलें । माझ्याच वैन्यास कां मारिले । वरें उदारपणाचें त्रीद
 राखिले । कळले सर्वतुळें करणें ॥६१॥ दुष्टनीचावरिही दया महान । हेच थोर
 संतांचें लक्षण । सर्वी समजती समान । लक्ष ठेऊन आत्मारामावरी ॥६२॥ गुण दोष
 करूं नियां परने । अंगीं जे शेष राहातें । पाहती त्याच आत्मरूपातें । संत भक्त ते
 सोहिरोबा ॥६३॥ असो सोहिरोबा संत । पराधीनतेने असंतुष्ट असत । वरिष्ठांचा त्रास
 बहुत । कष्टी हात अंतरी ॥६४॥ एके दिवशीं ऐसें वर्तलें । संत देव पूजेन बैसले ।
 राजाचे बोलावणे आलें । कीं पाहिले येऊन भटावें ॥६५॥ पूजेत असतां निमग्न । वरिष्ठ
 अधिकारा येऊन । त्वरा करीत यांजलागून । कीं पूजन आटपा छडकर्णी ॥६६॥ ऐकतां
 कटुवचन । संत आटोपिती पूजन । आणि न करितांच भोजन । जाती निघून त्यांसवै ॥६७
 जातां वाटेत भूक लागेल । म्हणून फणस घेती रसाळ । मनांत ज्ञाली फार तळमळ ।

दुःख प्रबळ पारतंत्र्याचें ॥६८॥ मनांत आठविती मधूसूदन । देवा चुकवी नीच सेवेतून ।
 जेणे तुझे भजन पूजन । अर्धेच टाकून निंघालों ॥६९॥ वीस वर्षे केली चाकरी । सोडवी
 यांतूनी मुरारी । अमोल आयुष्य संपेल हरी । उद्धरी देवा यांतुनी ॥७०॥ संसार हा
 दावानल । यांतुनी सोडवी ताळ्काळ । संत समागम दई प्रेमळ । जेणे भवजाल तुटेल ॥७१॥
 ऐसे विचार मनांत करीत । इनसुली नामे खेड्यांत । दीड कोस वाढीस असत ।
 पोचले चालत तेथवरी ॥७२॥ ओढ्याच्या कांठीं विश्रांतीस्तव । बैसले हा संतराव ।
 भुकेने तलमळला जीव । ठाव मांडिला वृक्षातर्ळी ॥७३॥ फणस घेऊनियां हातीं ।
 खाण्या लागीं फोडिती । तों नवल वर्तले अती । गुंगली मती संतांची ॥७४॥ जैसा
 चंडांशु प्रातः समयास । हलुहलू येत पूर्वेस । देत प्रकास जगास । तमास रात्रीच्या
 बालवीत ॥७५॥ किंवा कल्पवृक्षातर्ळी बैसून । करितां गंगेचे ध्यान । गंगामाता
 प्रगटोन । जैसे स्नान घडे उत्तम ॥७६॥ भेटां कामधेनू अकस्मत । जों
 भोजन इच्छा मनांत । तों षडूस अन्नाचें ताट येत । आनंदित होय
 उपवासी ॥७७॥ तैसेच घडले या समया । बाबू हमकू कुछ देता है ?
 म्हणोनियां । तेजस्वी अतीथी येऊनियां । संतरायांस पूसती ॥७८॥ त्यांचे
 दिव्य तेज देखोन । सोहिरोबांनी घरिले चरण । म्हणती सुवर्णाचा हा क्षण ।
 नयनी नयन मीनले ॥७९॥ फणस देऊनी त्यांचे करी । मुखन्याहाळिती वरचेवरी । तहान
 भूक निवाळी खरी । अतंरी आनंद प्रगटुनी ॥८०॥ चंद्र देखोनि सरितेला । भास्कर दर्शने
 कमलीनीला । कीं घेनु देखोनी वत्साला । तैसा झाला आनंद ॥८१॥ फणस सर्वही
 भक्षून । ठेविती पांच गरे काढून । देती प्रसाद म्हणून । संतो लागून तेघवां ॥८२॥
 प्रसाद करितां सेवत । मन पालटले यांचे जाण । घरिती त्यांचे हृष्ट चरण । शरण जाती
 सर्वस्वें ॥८३॥ निपवित पडले चरणांवरी । जणूं समाधी लागली खरी । ते
 पाहोनी योगी उठविती निजकरी । शिरावरी कर ठेविती ॥८४॥ निर्जन
 निवांत स्थळ । झरा वाहे खळखळ । मन यांचे तैसेच निर्मळ । जैसे जळ
 गंगेचे ॥८५॥ बैठोनिया निवांत स्थळी । सोहिरोबांस घेऊनी जवळी । स्थिर
 करिती हृदयकमळी । भक्ती मवाळी आत्मस्वरूपाची ॥८६॥ हे कोण आले कोटून ।
 काय यांचा ठाव ठिकाण । कांही न समजतां जाण । शरण आले चरणांसी ॥८७॥
 परिस लागतांचे जाग । लोहाचे होय सुत्रण । परी लावितां परिसासी सुत्रण । पाहिलेपण
 तेंचि उरे ॥८८॥ वैराग्याचे होते शेत । त्यांत भक्तिंचीज सद्गुरु पेरित । काय सांगावी
 त्याची मात । विश्वंभरित संताची ॥८९॥ कर्णी सांगोन मंत्रोपदेश । सावध केले
 शिष्यास । उभय दृष्टी भूमध्यास । लक्ष लावण्यास सांगती ॥९०॥ ध्यानाचे प्रकार
 सर्व । सांगितले त्यांसी अपूर्व । शिकविले प्रकार सर्व । पूर्व नाथपंथाचे ॥९१॥ ध्यानाचे
 मुख्य लक्षण । दृष्टी स्थिर करणे जाण । दृष्टी स्थिर झाल्याविण । चित्त जाण स्थिर
 न होय ॥९२॥ जो प्रकाश तुज दिसेल । तो तुझाची असे कळेल । जे रंग सप्त
 दिसतील । त्यावरीं विश्वास ठेवू नको ॥९३॥ होईल षट्चक्रदर्शन । उतावळि होईल
 मन । तरी गुरुचरणांचे करूनि स्मरण । आपुले ध्यान सोडूं नको ॥९४॥ अंतरी सर्व

विश्वचि दिसेल । चंद्र सूर्य तारांगणे सकल । आकाश वायु तेज जल । पृथ्वीही
दिसेल ठार्यांच ॥ १५ ॥ होईल सर्व देवांचे दर्शन । आमंदून जाईल मन ।
परी मीच हैं सर्व रूपे भरून । आहे हैं जाणून संतोषावे ॥ १६ ॥ चराचरी तूचि
भरलासी । असों दे हैं सर्वदा मानसी । पंचभूतांचे शरीर तू नव्हेसी । अससी तूं
सचिदानंद रूप ॥ १७ ॥ स्वस्वरुपी सदा रंगूनी । असावै त्वा दिनरजनी । संसार
शिसारी नसावी मनी । आत्मानुसंधानी रत व्हावै ॥ १८ ॥ अर्थ सांगोनि महावाक्याचा ।
श्रेष्ठ योगी सांगती भक्तिचा । पंचकोष विवरणाचा । उपाय साधा सांगती ॥ १९ ॥
अंतःकरण चतुष्टय । त्याचा साक्षी तूंच होय । ब्रह्मानंदी करुनि सोय । सर्व उपाय
सांगती ॥ २०० ॥ सर्वांसूर्तीं आत्माच भरला । ऐसे सांगोनि त्यांजला । पटबोनि
त्यांच्या मनाला । आशिर्वादिला शिष्य तेव्हां ॥ २०१ ॥ ऐकुनि सद्गुरुचे
अमृत वचन । शिष्यासि ज्ञाला आनंद पूर्ण । देवोनि क्षेमालिंगन । अंतर्धान
झाले सगदुरु ॥ २०२ ॥ सगदुरु न दिसती म्हणून । गहिंवरले सोहिरोबांचे मन ।
तरी विचार बळे करून । समाधान पावती ॥ २०३ ॥ जैसा कर्पूर दीप संयोग । तैसेच
सोहिरोबांचे वैराग्य । टाकिले सर्व विषय भोग । नर जन्मांचे भाग्य उदेले ॥ २०४ ॥ विस-
रले जागे वाडीचे । की सरकारी नोकरीचे । हृदर्दी भरले रूप सगदुरुचे । कशाचैच भान
नाही ॥ २०५ ॥ ह्यांसी कळले समग्र । की हे गैनीनाथ थोर । निवृत्ति नाथांचे गुरुवर ।
भेटले अपार पुण्यबळे ॥ २०६ ॥ यांचे खरे अवतार चरित्र । विस्मय कारक
असे सुंदर । श्रवण करितां आश्र्य फार । गुरु कृपा थोर कळों येत ॥ २०७ ॥
कोण एकेकाळीं मच्छेद्रनाथे । संजीवनी मंत्र दिघला गोरक्षाते । वृक्षातळीं जपत होते ।
तो तेथे पोरे घनगराचीं आलीं ॥ २०८ ॥ हातीं मेणमाती घेऊन । बाहुली बनविती
पोरे लहान । तों देखिले गोरक्षां लागून । आलीं धाऊन मुले सर्व ॥ २०९ ॥ त्यां जन्मांची
येवोनियां । सांगती बाहुली बनवावया । ऐकोनि मुलांच्या वचने या । गोरक्ष योगी
संतुष्ट ज्ञाला ॥ २१० ॥ जेवीं प्रिय असती सुगदित फुले । तेवींच संतांसी प्रियकर मुले ।
संतांचे अंतःकरण खुले । निर्विकारी मुले पहातां ॥ २११ ॥ गोरक्षनाथ बाहुली बनवित । मुखे
संजीवनी मंत्र जपत । पूर्ण बाहुली होतां तेथ । अद्भुत चमत्कार ज्ञाला पै ॥ २१२ ॥
मंत्रमाहात्म्य असे महान । बाहुलीत प्रगटले चैतन्य । पळालीं पोरे भिऊन । भूत म्हणून
ओरडती ॥ २१३ ॥ कळला जनां समाचार । येती ग्रामींचे नारीवर । आले सगदुरु मच्छेद्र
गलबला थोर एकोनी ॥ २१४ ॥ बालकासि घेवोनि मच्छेद्र हातीं । गैवी ऐसे नाम
ठेविती । आपुल्या पुण्याश्रमीनेती । देती दूध बालकासी ॥ २१५ ॥ पुत्रांचे पालन पोषण ।
करणे त्रासाचे काम जाणून । सांगती ग्रामींचे जन । टाका देऊन पोसप्यासी ॥ २१६ ॥
त्या ग्रामीं मधुनामे ब्राह्मण । निपुत्रिक होता जाण । त्यासी देती तै पुत्ररल । पोषण
करण्या कारणे ॥ २७ ॥ पति पलीसी सतोष अपार । कीं मिळाला पुत्र सुंदर । पाळुनि
पुत्र ज्ञाला थोर । तों मच्छेद्र येती न्यावया ॥ २१८ ॥ नेले पुत्रासी आपुल्याशरी । संत्रो-
पदेश दिघला त्यासी । पावला भक्तिज्ञान वैराग्यासी । जैसे कां यतिशुकयोगी ॥ २१९ ॥ न
माता न पिता त्यासी । म्हणुने २ गैवी नांव ठेविले त्यासो । गहिनीनाथ प्रसिद्ध नमिसी ।

निवृत्तोसी हेचि गुरु ॥ १२० ॥ कोणी महणेल हे कैसें ज्ञाले । निवृत्ति सहाशें वंषी
पहिले । सोहिरोबा दोनशें अलीकडले । हें कैसें घडलें पुसाल ॥ १२१ ॥ घडविकारांचा
करीती अंत । त्यांसी जगी म्हणती संत । संतये गो हे विश्वभरित व्यापक । हात आत्मा
त्यांचा ॥ १२२ ॥ जो त्यांचे करी स्मरण । आणि येई अनन्य शरण । देव प्रगटे त्यांच्या
द्वें जाण । थोरपण संताचें वाढवावया ॥ १२३ ॥ संत माहिमा वाढवावया । सिद्ध असे
हरीची माया । मूढांच्याही हृदयीं प्रगद्यानियां । महिमा गावया लावी संतांचा ॥ १२४ ॥
काय करील नकळे हरी । जो भरोनि उरला चराचरी । क्षणांत रंकाचा गव करी ।
रावासि भिकारी करीतसे ॥ १२५ ॥ संत प्रेमाचें देवास वेड । संताचें सर्व पुरवी तो
कोड । कीर्तनाचीच त्यासि आवड । उघडपणे सांगितलें गीतेत ॥ १२६ ॥ असो
गर्भारीनामें पर्वनावरी । त्यांची समाधी असे आजवरी । मुसलमानही भजती निधारी ।
गैवी पीर म्हणती त्यांसी ॥ १२७ ॥ सद्गुरु दर्शनानंतर । सोहिराबांचे बदलती विचार ।
राजासि भेटौने सत्वर । पर सेवेतुनी मुक्त ज्ञाले ॥ १२८ ॥ गुरुकृपा होतां थोर ।
कवित्व स्फूर्तीं आली सत्वर । पदें रचिलीं असती सुंदर । वैराग्य पर आणि शान
भक्तीची ॥ १२९ ॥ भगवत् भजनीं सदारत । योगी असूनिही संतभक्त । म्हणुनीच
त्यांची योग्यता अत्यत । श्रेष्ठ होत जाणा हो ॥ १३० ॥ आपण उद्घवनि जगा
उद्भरिती । हीच श्रेष्ठ संतांची रीति । सर्वाभूती भगवंत पाहती । देह गेह खंती त्यासी
नाहीं ॥ १३१ ॥ राजेसाहेब खेम सावंत । सन्मानें यांसी दरबारीं नेत । प्रेमभरें चरण
घरत । म्हणे मनांत राग घरुं नये ॥ १३२ ॥ आमुचा असेल अपराध घोर । तरी क्षमा
करा तुम्हीं संतवर । नवनीतासम तुमचें अंतर । उपकार करा दासावरी ॥ १३३ ॥
ऐकोनी रायाचें करुण वचन । आशावीद देती त्या लागून । म्हणती न्याय निष्ठेनै राज्य
चालवून । राखा मान प्रजेचा ॥ १३४ ॥ आणि सांगती आज्ञा वचन । सोहिरोबा संत
निधान । सोडा करणे मद्यपान । जेणे प्रजाजन कष्टी होती ॥ १३५ ॥ बादे गावीच
संत राहत । कवित्व सर्वहि तिथेंच रचित, राजाची यांवरी मर्जी बहुत । राजा मानित
वचन त्यांचे ॥ १३६ ॥ त्यांची भागनी असे त्य चेपाशी । तीच सर्व लिही त्याचे
स्फूर्तीसी । म्हणुनीच उपलब्ध काव्य आम्हसी । श्रेय सर्वस्वें तिजला असे ॥ १३७ ॥
कागद महाग म्हणून । अनेक पदें पर्णी लिहून । ठेविलीं होतीं जपून । तीं
न कळत जाळिलीं मातैं ॥ १३८ ॥ यांच्या पद्य संग्रहांमधून । स्पष्ट उपदेशीलें असें
तत्त्वशान । आत्मस्वरूपाचा अनुभव जाण । पूर्णगणे रंगविला असे ॥ १३९ ॥ यांचे
ग्रंथही अनेक असती । पाहिला ग्रथ अक्षय बोध नामें रचिती । महदनुभवेश्वरी निश्चिती ।
तिसरा रचिती पूर्णाक्षरी ॥ १४० ॥ चवथा अद्ययानंद ग्रंथ । सिद्धात संहिता पांचवी
होत । हे सर्वही महान् ग्रथ । बांद्रांत असतांच रचिले पैं ॥ १४१ ॥ अक्षय बोध नामें
ग्रंथ । रचिला साळाशें एकाहत्तर शतकांत । रचितां सर्वांसि अनुभव येत । हात वाचकांसी
शानलाभ ॥ १४२ ॥ समाधीयोग अद्वैतयोग । वैराग्ययोग शानयोग । सद्विवक
योग विवेक योग । बोध, मुक्त लक्षण योग पैं ॥ १४३ ॥ ह्या आठ विष-

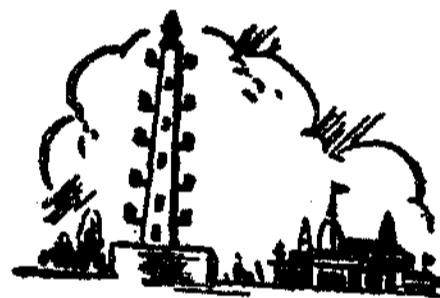
यांचे विवेचन । आठ प्रकरणांत केले जाण । वाचितां होईल कल्याण । जनन मरण चुकेल ॥ १४४ ॥ जैसी शानेशांची शानेश्वरी । तैसीच महदनुभवेश्वरी । श्रोतावक्त्यांसी कल्याणकारी । भवसागरीं तरण्यासी ॥ १४५ ॥ बांदे मुक्कामी असतां त्यांनी । भक्ति शान वैराग्य निरूपणी । अनेकांस लाविले भजनी । यात्रेलागोनि निघाले आपण ॥ १४६ ॥ दोन पुत्रांसंगे घेऊन । निघती तीर्थयात्रे लागून । साठवषै वय असून । निघाले जाणा तीर्थीसी ॥ १४७ ॥ त्यांचे पहिली विधवा सून । तिजला एकाचे असे पुत्ररत्न । तो मरणोन्मुख होऊन । पडून राहिलासे अंथरणी ॥ १४८ ॥ रङ्गुन सुनेने आकांत केला । म्हणे जाऊ नका हो सोङ्गुन मजला । कोण सांभाळिल माझ्या पुत्राला । झाला असे आजारी हा ॥ १४९ ॥ ऐकून तिचे करुण वचन । कळवळले संतांचे मन । त्याच्या पाठीवरी हात फिरवून । आशीर्वचन देती त्यानी ॥ १५० ॥ नेत्र झांकोनी सोहिरोबा । अंतरी आठविती विठोबा । मायलेकराचे रक्षण करीबा । तुजविण त्राता कोणी नाही ॥ १५१ ॥ विठू मी आजपर्यंत । मागितले न काहीं तुजप्रत । तरी प्रसंग झाला प्राप्त । आरोग्यवंत करी बालकासी ॥ १५२ ॥ जणूं प्रार्थना ऐकिली विठूने । आरोग्य वरे केले त्याने । स्नुषेने त्यांसी आनंदाने । यात्रेकारणे निरोप दिघला ॥ १५३ ॥ संतांसी तीर्थयात्रा कारण । जरुरीच नसे जाण । संतचरणची तीथ समजून । वंदावे आपण सर्वकाळ ॥ १५४ ॥ पापीजनांच्या संसर्गे करून । तीर्थे मलीन होतीं म्हणून । तथैच इच्छिती संतचरण । उद्धरण होण्याकारणे ॥ १५५ ॥ उज्जनी हस्तिनापूर काशी । इत्यादि स्थळे पाहोनी त्यांसी । वाटले जावे खालहेरासी । पुत्रांसी घेऊन समवेत ॥ १५६ ॥ शके सत्राशे एकचा सुमार । राजधानी असतां खालहेर । महादजी शिंदे सरकार । गादीवर होते जाण ॥ १५७ ॥ त्यांचे पदरी गोमातकांतील । केरी गांवचे जिवाजी बळाळ । होते सारस्वत ब्राह्मण सुशील । शिंद्यांनी बहाल केली बक्षिसगिरी ॥ १५८ ॥ पोचले सोहिरोबा खालहेरासी । भेटले जिवबा दादा बक्षी । बक्षिसगिरी भिवाली जिवाजीसी बक्षी नांव ठेविले शिंद्यानी ॥ १५९ ॥ सोहिरोबा ब्राह्मण गौड सारस्वत । आमुल्याच प्रांतीचे हे संत । म्हणोन त्यांचा सन्मान करीत । तेज दिव्य अत्यंत संतांचे ॥ १६० ॥ तेज देखोनि सोहिरोबांचे । तात्काळ चरण घरित त्यांचे । म्हणती धरीं यावे आमुचे । भाग्याने संत दर्शन घडले मज ॥ १६१ ॥ ठेऊन घेतले सोहिरोबांसी । सत्संगतीने आनंद मानसी । कळली खबर सर्वांसी । कीं साधु घरासी आणिले ॥ १६२ ॥ ऐकतां संत आगमन थोर । विचार करिती शिंदे सरकार । म्हणती सन्माने आणुंया इथवर । संतवर सोहिरोबांसी ॥ १६३ ॥ जिवबा दादांस बोलाविले । संतासीही अमंत्रण दिघल । दोघेही यावया निघाले । जिवबा बोलले संतांपाशी ॥ १६४ ॥ सांगती संतासी सरदार । कीं शिंद्यानी रचिल्या कविता सुंदर । तुम्हासी दाखवतील जर । तरी कौतुक फार करावे ॥ १६५ ॥ असो दोघे दरबारीं पोचले । शिंदे स्वत सामेरे आले । कराला धरून आंत नेले । बैसवूं गेले

सिंहसनावरी ॥ १६६ ॥ आपुली गादी शृंगारून । ठेविली असे संताकारण । परि
त्यावरी न वैसती जाण । थोर समान भेद नाहीं त्यासी ॥ १६७ ॥ अल्पावकाशांत शांतता
पसरून । दरबारीं आनंद गेला भरून । संताचें होतां आगमन । प्रसन्न झालें
मन सर्वांचें ॥ १६८ ॥ जणूं शांतीचा चंद्र उगवला । पसरवित अमृत
किरणाला । तैसेंच वाटलें सर्वांला । राजालाहि सुख झालें ॥ १६९ ॥ आपुले कवित्व
दाखवूनि त्यासी । अत्यंत चकित करावे मानसी । औसे धरोनियां गर्वासी ।
आपुल्या पोथीसी आणविले ॥ १७० ॥ पोथी देवोनी संतां करीं । म्हणतं कैशा कविता
पहा तरी । ऐसे बोलोनीं सत्वरीं । अंतरीं गर्वित महादजी ॥ १७१ ॥ अंथ घेवोनियां
हाती । ऐका सोहिरोबा काय म्हणती । ह्या कविता अती सुंदर असती । परी प्रेमभक्ति
प्रसाद नसे त्यांत ॥ १७२ ॥ ऐकोनिया त्यांच्या वचना । राजे क्रोधे कांपती जाणा ।
परी साधूंचा असे बाणा । कीं सत्यवचना बोलावें ॥ १७३ ॥ भर दरबारीं झाला अपमान ।
शिंद्यांनीं कैसा करावा सहन । तरी संतांसी सर्वही समान । राव रंक जाण भेद नाहीं
॥ १७४ ॥ शिंदे झाले क्रोधायमान । संतांनीं हैं जाणून । त्यांसीच उद्देशून । पदव्रय
रचिलें तेथेची ॥ १७५ ॥ अर्थ जाणोनी पदांचा । क्रोध गेला सर्व शिंद्यांचा । पहा
परिणाम संतसंगतीचा । नम्रतेचा वास झाला अंगी ॥ १७६ ॥ नम्रताच असे श्रेष्ठ जगी ।
तेणेच सुख मिळेल सर्वांलागीं । प्रेमभक्ति वसे नम्रते अंगी । संतांलागींच हैं जिकावें
॥ १७७ ॥ ऐहिक सुख हैं दोन दिवसांचे । मागें लाग वैं शाश्वत सुखाचें । परमार्थी मन
गुंतवावें साचें । मग कशाचेंच भय नाहीं ॥ १७८ ॥ धन संपत्तीच्या लागतां मागें ।
खोटेपणा करावाच लागे । जन्मभरी वासनेच्या संगें । नाचतां अंगें
वृत्ति न होय ॥ १७९ ॥ कायेनें, वाचेनें सत्य सांभाळावें । सत्य हैंच ब्रह्म
समजावें । दया क्षम शांतीनें अंतर शोभवावें । सर्वात पहावें देवासी ॥ १८० ॥
चहाडी श्रवणीं घेऊन कुणाची । कर्तव्यांत चूक होईल तुमची । क्षमा न करील
परमात्माची । भोगावेंच लागेल आपणासी ॥ १८१ ॥ रामनाम मुखीं असावें । अलिसपणे
राज्य चालवावें । तो ठेविल तैसें राहावें । कौतुक करावें देवाचें ॥ १८२ ॥ उपदेश
ऐकुनी संतांचा । शिंद्यास आनंद झाला साचा । चरणांसि नमिति संतांच्या । अंतरींचा
आनंद प्रगटतां ॥ १८३ ॥ असो ग्वाल्हेरींच संत झाले स्थाईक । भजनींच रत असती
देख । साधूंचें पाहातां मानसिक सुख । दुःख दुर्जनांसी हेत सहज ॥ १८४ ॥ असाच
एक गृहस्थ दुर्जन । संतांसंगे वैसे प्रतिदिन । चिलीम आपुली पेटवून । मुखावरूनी
त्यांच्या धूर सोडी ॥ १८५ ॥ संत होते शांतीचे सागर । नीचावरीहि दया करणार ।
पद्यरूपे उपदेश सुंदर । करितां तो फार ओशाळ्ला ॥ १८६ ॥ त्यासी निंदणे किंवा
बंदणेची । संगती घडत संतांची । परिणाम झाला सहजची । त्याची नीच बुद्धि

पालटली ॥ १८७ ॥ शरण आला संतांसी । चरण हृद घरोनि त्यांसि । संगतां
 उद्धाराहो मजसो । माथी वरदहस्त ठेविला ॥ १८८ ॥ असो उज्जनी हैं माळव्यांतील ।
 असे एक पवित्र स्थळ । तेथें जाती है सुत दयाळ । खळबळ नसे त्या ठळीं ॥ १८९ ॥
 तेथेच वास्तव्य करुनियां । मठ पवित्र वांधूनियां । भजन कीर्तनी रंगूनियां । भक्त
 ज्ञानियांसी तोषविलें ॥ १९० ॥ यांचें ऐकावया कीर्तन प्रवचन । येती जन प्रदिन । प्रेमे
 त्यांसी अवण करवून । ज्ञानामृत जाण पाजती ॥ १९१ ॥ ऐसे असतां तेच समर्थी ।
 विष्णुलाचार्य नामे ब्राह्मण येई । धर्मशाळेत जाऊन राही । विषयी होता तो अती
 ॥ १९२ ॥ चंपा नामे स्त्रियेशीं पर । करी पाप व्यवहार । हैं समजोनी संतवर । कुविचार
 टाकण्या संगती ॥ १९३ ॥ पापी वर्तन कर्ल नका । ऐसे विनविती संत देखा । त्या
 दुष्टासी त्याचा काय लेखा । क्रोध देखा आला त्यासी ॥ १९४ ॥ संत निद्रित
 असतां देखोनी । उच्छुलुनी नेले उभयतांर्नी । कूपामधें लोडुनि । दिघलें दोधांर्नी
 नाथा संतांसी ॥ १९५ ॥ रात्रीच ही कृती केली । समजती कोणा वार्ता न कळली ।
 पुन्हा दुसऱ्या दिवशीं पाहिली । मूर्ती सांवळी नाथांची ॥ १९६ ॥ हे महा योगी संत ।
 योगबळें वरती येत । तरी पाहोनि सोहिरोबा । विष्णुलाचार्य खाजिल झाला । हृद
 घरिलें संत चरणाला । म्हणे मला क्षमा करा ॥ १९८ ॥ ऐकोनियां त्यांचे वचन ।
 उपदेशिलें त्याज लागोन । उद्धरिलें ज्ञान संगोन । ऐसे महिमान संतांचे ॥ १९९ ॥
 ज्ञानी योगी असून संत । भक्तिमार्गी जनांस लावित । साक्षात् विठूच त्यांना भेटत ।
 आलिंगन देत भक्तासी ॥ २०० ॥ विठूपुढें भजन केलें । भजनानंतर आलिंगन घडलें ।
 द्वैत जाऊनि दोघे एक झाले । नाचू लागले शक्तिशीवर ॥ २०१ ॥ देव भावाचा
 भुकेला । भक्तांचाचि ध्यास त्याला । केव्हां पाहीन भक्ताला । ऐसा कळवळा माउलीला
 ॥ २०२ ॥ असो भक्तसंत सोहिरा । विष्णुल मुखीं शोभला हिरा । तेणे किरिटासी
 साजिरा । लाजवी भास्करा स्वप्रकाशे ॥ २०३ ॥ ऐशा थोर भक्तांचे महिमान । ऐकतां
 पुलकित होय तनुमन । घन्य घन्य त्यांची माता जाण । नरजन्मी येऊन संतमाता
 झाली ॥ २०४ ॥ किती वर्णू संत साधुंसी । शब्दानें वर्णन होत नसेची । संतचरण
 हृद घरितांची । मिळतेची शांती मनासी ॥ २०५ ॥ संतकृपा श्रेष्ठ असे जगीं । त्या
 विण लागू नये अन्य मार्गी । संत कृपेनेच पांडूरंगी । प्रेम निजांगीं होईल ॥ २०६ ॥
 असो दोन पुत्र संगेचि असती । तेच त्यांची सेवा करिती । पित्यावरी अस्यत प्रीति ।
 असे निश्चिती पुत्रां ॥ २०७ ॥ शके सतराशें चवदा चैत्रमासीं, चंडांशु येतां मध्यान्हासी ।
 शुद्ध नवमीचे दिवशीं । अंतर्धानासि पावले ॥ २०८ ॥ शोध केला जिकडे तिकडे ।
 परी न दिसती कुणिकडे । टाकोनी जन्ममरण सांकडे । गेले पुढें विश्वंभर ॥ २०९ ॥
 संत अप्यथा अहश्य झाले । तैसेच हेही अहश्य झाले । तेजरूप होवोनि ठेले ।

राहिले विश्वांत भरोनियां ॥ २१० ॥ परमात्मस्वरूपीं ज्ञाले रत । तेणेची म्हणती
विश्वभरित । प्रेमे आळावितां प्रगट होते । संत भक्त सर्वही सदा ॥ २११ ॥
यांच्या शयेवरी पाहातां । चिढी एक मिळाली हातां । ती सर्वीनीं वाचितां । बोध
चित्ता ज्ञालासे ॥ २१२ ॥ संत हे कुठे न गेले न आले । लीला विग्रहे संचले । परमात्म
स्वरूपीं मीनले । ज्ञाले विश्वरूप देब ॥ २१३ ॥ शके अठराशें एकूण ऐशी । विलंब
नाम संवत्सरासी । शुद्धपंचमी मार्गशीर्षी । संतचरित्रासी पूर्ण केले ॥ २१४ ॥ संत
चरित्र वाचितां पावन । शांति मिळो सर्वी लागून । सगुरु शिवरामचरणीं प्रेमे नमन ।
करून आशीर्वाद मागेन ॥ २१५ ॥ ऐसीच सेवा घडो संतांची । कृपा सर्वावरी होवो
त्यांची । आणिक आस दुजी नसेची । निरंतरची घडो संत संग ॥ २१६ ॥ श्रोता वक्ता
तोचि एक । अनेक रूपीं दिसे एक । तोचि सगुरु माझा एक । हृदयस्थ एक
असे जो ॥ २१७ ॥

॥ पुंडालिक वरदा हरि विष्णु, श्री ज्ञानदेव तुकाराम ॥

कविता

आधीं शंभर वर्ष आयु अवघें; रात्रींत अधें सर
अधें त्यांतील बाल्य वृद्ध पण तें, अध्यांत अधें उरे ॥
सेवा रोग वियोग दुःख मिळुनी जें शेष तें संपलें ।
पाण्याचा जणुं जाव हा बुडबुडा; त्या सौख्य हो कोठलें ॥
आहे स्वस्थचि देहरूप गृह हें, वार्धक्य राहे दुरी ।
जो हे चालति हातपाय, सरलें आयुष्य ना जों वरी ॥
आस्म श्रेयचि तों वरी मिळविण्या मोठ्या प्रयत्ना करी ।
लागे आग तदा विहीर खणणें ही रीत हो कोठली ? ॥
जाई राहुनि वित्त भूमित- तशीं गोळ्यांत गाईगुरें ।
दाराशीं प्रियपत्नि; आणि अवघे स्नेही स्मशानांत रे ॥
राहे देह चितेत-मानव जधीं लोकान्तरा जातसे ।
कर्मामागुनि एकटेच पथिं त्या जाणें कपाळीं असे ॥

श्रीसाईं संस्थानला मिळालेल्या देणग्या

माहे सप्टेंबर ता. १५ ते डिसेंबर ता. १४ या अवधीत मुंबई ऑफिसांत रुपये ५० व त्याहून अधिक मिळालेल्या देणग्यांची यादी खालील प्रमाणे:—

कायम फंड

१. श्री एस. आर. गोरुर		११५०-००

इमारत फंड

१. मे. गोल्ड सोप कंपनी	मुंबई ८	१३२-००
२. श्री. आर. व्ही. दिवेचा	जयपूर	१४८-००
३. „, आनंदराव गणपतराव भाइंदरकर—मुंबई २८		१०१-००

इस्पिस्तल फंड

१. श्री. आर. एस. चिटणीस	दिल्ली	१०१-००
२. मे. युनिचेन लॅबोरेटरीज	मुंबई २६	१५०-००
३. श्री. अ. सी. राजानी	वसई	५०-००
४. मे. पटेल व्हॅ. क.	मुंबई २	५१-००
५. साईंसेवक	मुंबई	३००-००
६. डॉ. मिसेस आय. बी. आडारकर	हाँगकाँग (इस्पिस्तल ३३ + कोठी रु. १०१)	२३४-००
७. मिसेस पेरीन पी. सिघवा	मुंबई १ (इस्पिताल रु. ४५ कोठी रु. २५)	७०-००
८. श्री. के. व्ही. मेहता	मुंबई	२००-००

कोठी फंड

१. श्री. एम्. राजा गोपाळराव	मुंबई	१००-००
२. „, आर. ऐन वकील	मुंबई ६	५१-००
३. श्रीमती राधाबाई के. गुसे	पेटलाड	५१-००
४. श्री. सी. एन्. पंचकशरम	चित्तुर	१००-००
५. „, सिंघ	दार्जीलिंग	१४६-००
६. „, जी. एम्. देशपांडे	नागपूर	१०१-००
७. „, एल. पी पटेल	नैरोबी	१०१-५४
८. „, के. रामचंद्रन	मद्रास २०	६०-००
९. „, रत्नलाल भुरामाई	नैरोबी	६६-२५
१०. „, आर. बी. पटेल	सेलुसबरी	१५९-००
११. सौ. थोरानामबीर	मद्रास	६७-००
१२. मे. बाबू ब्रदर्स	नॉ. रोडसीआ	६६-२५
१३. श्री. रमणलाल नाईक	नैरोबी	५१-००
१४. डॉ. मिसीस आय. एस. आडारकर	हाँगकाँग	१०१-००

१५. श्री. ईश्वरलाल	नंदोला	७२-८८
१६. श्री. पं. मे. मोटा	कोचिन	५१-००
१७. „, डी. एन. शुक्ल	राजकोट	१०१-००
१८. „, के. सी. पटेल	दारेसलाम	५१-००
१९. „, आर. के. केणी	मुंबई १९	५१-००
२०. „, एन. आर. व्ही. पिल्य	कुवाईट	८४-००
२१. „, के. रामचंद्रन	मद्रास २०	६०-००
२२. श्री. एन. सेठना	मुंबई	५१-००
२३. श्री. के. व्ही. मेहता	मुंबई	१००-००

शिरडी येथील कचेरीत आलेल्या पुढील अंकांत देण्यांत येतील.

भरतमंडळाचे सभासद

ऑगस्ट ते डिसेंबर १९५८ पर्यंत झालेल्या आश्रयदाते व आजीव सभासदांची नावे पुढीलप्रमाणे :—

आश्रयदाते

१. हिंज हायनेस श्री. येशवंतराव हिंदुराव घोरपडे रूलर ऑफ सांझर
२. श्री. जशभाई हिराभाई पटेल सोरोटी (युगांडा)
३. „, घंनेजीभाई जयरामभाई चव्हाण. मुंबई ४१
४. „, मटाणी रामचंद्र तोलाराम „

आजीव सभासद

१. श्री. यादवराव ए. बुधावंत	चरथाना
२. „, एस. जी. चेष्टी	मद्रास १
३. „, ब. ना. दातार	न्यू दिल्ली
४. श्री वि. य. गोहोकर	वणी
५. „, श्री. श्री. हेमाडी	कलकत्ता २.
६. „, ये. व्ये. कुदुंबराव	मदाकासीरा
७. „, माधवजी जयराम	घोडराय
८. „, रामराव आत्मकूरी	मसुलीपटम
९. „, के. विश्वनाथराव	मद्रास ७.
१०. „, हि. के. आशर	मुंबई ३९.
११. „, बा. स. बागवे	मुंबई १२.
१२. श्रीमती एम्. बी. डोंगरे	पुणे २.
१३. श्री. व. म. कोठारी	मुंबई १.
१४. „, श. के. मोरे	मुंबई ९

१५.	श्री. ज. भ. मेहता	मुंबई ३९
१६.	„ द. पा. नेरकर	मुंबई ४१
१७.	„ गु. आ. पंड्या	मुंबई २
१८.	„ न. म. पटेल	मुंबई २०
१९.	„ व्य. ना. पै	मुंबई ७
२०.	„ भ. स. परुळकर	मुंबई १
२१.	„ ब. कुं. शेष्टी	„
२२.	„ चं. ना. सावंत	बडोदे
२३.	„ ग. वा. वडगांवकर	धुळे
२४.	„ चं. आ. वगळ	मुंबई ४१
२५.	द. द. नेवासकर	संगमनेर
२६.	„ पी. समबीआ	बैंगलोर २

एकंदर सभासदांची संख्या जानेवारी ते डिसेंबर १९५८

आश्रयदाते	मुंबईप्रांत	२
„	इतरप्रांत	३
आजीव सभासद	मुंबईप्रांत	४३
„	इतरप्रांत	२६
सांघारण सभासद	मुंबईप्रांत	३६०
„	इतरप्रांत	११८
		<u>५५२</u>

कुडी ही नोवरी—

* कुडी हे नोवरी आत्मा हा नोवरा । दोवें परिणूं जाती निरंतरा ॥
 पांचही प्राण सर्वही वन्हाडी । आशा तृष्णा दोन्हीं देशधडी ॥
 शांति निवृत्ति दोघी सुवासिनी । भक्ति करवली सखी बहिणी ॥
 वटेश्वर चांगा वरधवा । तुम्ही नेऊनि मध्ये बैसवा ॥

—श्री चांगदेव

पोट माझी माता—

● वीतभर पोट लागलेसे पाठी । साधुसंगे गोष्टी सांगू न देहै ॥
 पोट माझी माता पोट माझा पिता । पोटानें ही चिंता लाविलासे ॥
 पोट माझा बंधु पोट माझी बहीण । पोटानें हें दैन्य मांडिलेसे ॥
 विष्णुदास नामा पोटाकडे पाहे । अजून किती ठाये हिंडवीसी ॥

—श्री नामदेव

* मी कोण आहे ? *

श्री रमणभगवानांनी आपल्या मौनावस्थ्येत अजमासै १९०१ व १९०२ साली
श्री. शिवप्रकाशं पिले या भक्ताला जी कांहीं चिटोन्यावर लेखी उत्तरे दिलेली
होतीं, ती सर्व उत्तरे संवादरूपानें तामिळ भाषेत १९२४ सालीं प्रसिद्ध झालेलीं होतीं.
त्यांवरून नंतर ‘नान यारू’ हा तामिळ ग्रंथ व ‘Who am I’ नांवाचा इंग्रजी छोटा
ग्रंथ १९३०। ३२ सालीं प्रसिद्ध केलेला आहे. आणि रमणाश्रमानें अलीकडे हिंदी,
गुजराती मराठी आणि बंगाली भाषांत ‘मी कोण’ याची भाषातरे केलेलीं आहेत.

‘मी कोण, कोटुनि आलों। या शरीरी हे स्मरण धरारे॥’ असा संदेश सुप्रसिद्ध
साधु सोहिरोया आंबिये यांनी (२९१४-१७८०) यांनी अठराव्या शतकांत दिलेता
होता. तोच संदेश श्री. रमण भगवानांनी आपल्या ह्यातीत अष्टे शतकांवर सर्व भक्तांना
देऊन आत्मशोध करा असे आविरत कंठरवाने सांगितलें आहे. हा छोटा ग्रंथ अत्यंत
अत्यंत उपयुक्त असल्यामुळे त्याची भाषातरे अनेक भाषांत प्रसिद्ध झालेलीं आहेत.
या ग्रंथाचा मराठीत साररूप अनुवाद, आमचे विद्वान व साक्षात्कारी मित्र श्री. दत्तात्रेय
घर्मच्या पोरडी वकील क्यांप सोलापूर यांनी प्रसिद्ध केला तो असाः—

‘मी कोण आहे’ चा साररूप अनुवाद

सुखरूप पाहिजे, नको तें दुःख म्हणुनि धडपडे सदा प्राणी।
आनंदरूप मुळचा, प्रेम स्वतांवरि असीभ ते म्हणुनी ॥ १ ॥
मन लीन होय जेव्हां रोज अनुभवी सुखा सुषुसीत।

मी कोण हे समजणे जरूर निजानंद व्हावया प्राप्त ॥ २ ॥

मी स्थूल शरि नोहें, ज्ञानेद्रियें कर्म इंद्रियें तीं हीं।

प्राणापानादिक मी नोहे, मन बुद्धि गाढ निद्रा ही ॥ ३ ॥

हे मी नव्हे न तें मी, मी केवळ सच्चिदानंद।

जोंवरि मिथ्या जगभ्रम, तोंवरि प्रगटेन ‘मी निजानंद ॥ ४ ॥

आत्म्यांत एक शक्ति, मन, तेणे ये विचार अपुन्यांत।

नसतां विचार मन ही नाहीं, म्हणुनि हे विचारची चित्त ॥ ५ ॥

अत्यंत स्थूल जगत हे नाहीं, विचाराहुनी स्वतंत्र असे।

सूसीत जगत नाहीं, अथवा एकहि विचार तेथ नसे ॥ ६ ॥

जागृत स्वप्न अवस्थेमार्जीं, जग वा विचार दिसतात।

जग उत्पत्ती स्थिति लय, यासी कारण असेच मग फक्त ॥ ७ ॥

निजरूप विसरोनी, मन पाही या जगावडे जेव्हां ।
 जग सत्य त्यास भासे, जग मिथ्या स्वरूप जाणतो तेव्हां ॥८॥

निश्चित अखंड करितां संशोधन ‘काय मन’ असें म्हणूनी ।
 निजरूप तेच मन मी’ ऐसें त्याचें स्वरूप ये कळुनि ॥९॥

लिंग शरीर मी पण वा जीवात्मा म्हणती या मनालागी
 स्थूल शरीरी मनची ‘मी मी’ म्हणुनी उठे हृदयभागी ॥१०॥

मी वृत्ती प्रथम उठे, नंतर सगळे विचार येतात ।
 मी नंतर तुं मग तो, सर्वचि हे मीविणे कुठे नसनात ॥११॥

केवळ विचारगडा म्हणजे मन, शोध ‘कोण मी’ करितां ।
 सरती विचार सगळे, मनहि मुरे मग उरे प्रभू सत्ता ॥१२॥

येती विचार कोणा? मजला; मी कोण? शोध नित घेनां ।
 अंतर्मुख मन होईल, त्यास कळो येई स्वरूप निज सत्ता ॥१३॥

अंतर्मुख दृष्टी हें हृदय, बहिर्मुख जिथे नसे हृदय ।
 हृदयांत मन समावे, तेव्हां ये कळुनि सीं असे काय ॥१४॥

सत्य असे हृदयांतिल, तें मनरूप सत्य, तें मौन ।
 याविण इतर मनाच्या शक्ती खोद्या असेच तुं जाण ॥१५॥

आत्माच सत्य बाकी मिथ्या, आत्माच जगत, आत्मा मी ।
 जितुके म्हणुनी दिसते, तो आत्म्याचा विकासची नामी ॥१६॥

आत्म्याचै संशोधन, मन पण जाण्यास, श्रेष्ठ साधन ते ।
 मन इतर साधनानें तात्पुरते लीन, परि पुन्हां उठते ॥१७॥

जप जाप्य, मूर्नि पूजा, सात्विक आहार, नाम जप ध्यान ।
 या साधने मनासी, येई एकाप्रता समाधान ॥१८॥

एकाप्र असें हें मन ‘कोण असे मी’ विचार करूं लागे ।
 आत्मविचारे मग तो पापी ही निज स्मृतींत नित जागे ॥१९॥

संपूर्ण वासनेचा त्याग घडेतो, करि निज विचार ।
 टाकुनि सर्व विचारा, निज निष्ठा एक पैस साचार ॥२०॥

आनंदरूप आपण, आपण आनंद एक, हेच खरे ।
 इतर कशापासोनी सुखप्राप्ती शुद्ध श्रम असे पाहे ॥२१॥

इच्छातृप्तिं विरे मन, स्वरूपे भोगी मग स्वसुख तेथ ।

तैसेच सूतकालीं, मूच्छांकालांत वा समाधींत ॥२२॥

जागृत स्वप्न अवस्था, एकाचि हे दोन फरक कालांत ।

दौर्धे असे एक दुजे अल्प, नसे भेद याहुनी त्यांत ॥२३॥

मन दोन नसे, वृत्ती दोन परीच्या मनांत परि उठती ।

बरवे वाइट यापरि दोहीचा ल्याग करिति विबुध मती ॥२४॥

मीपणा उठतां सर्वचि उठते लय सर्व मीपणा जाता ।

मन स्वाधीन जयाचे निर्भय तो कोटेही असो ताता ॥२५॥

यापरि ‘मी कोण असे’ रमण महर्षी कथिति आंग्ल भाषेत ।

सारांशाने ल्याचा केला अनुवाद ‘मी स्वयं दत्त’ ॥२६॥

—ना. वा. गुणाजी

नामाचे साधन

● पर्वताय पापराशि होती दग्ध । वाचेसी मुळुंद उच्चारितां ॥

अच्युत हरे केशव हरे । माधव हरे रामकृष्ण ॥

नामाचे साधन करिशील पूर्ण । तैं प्रपञ्चभान उरों नेदी ।

उदासीनवृत्ति आवरावें मन । नाहीं गुणधर्म मायालोभ ॥

—श्री विसोबा खेचर

ऐसा भक्तिमार्ग धरा

● नामाचिया बळे न भिजं सर्वथा । कलिकालाच्या माथा सोटे मारूं ॥

वैकुंठीचा देव आणू या कीर्तनी । विठ्ठल गाऊनी नाचें रंगी ॥

सुखाचा सोहळा करूनि दिवाळी । प्रेमे वनमाळी चित्ती धरूं ॥

सांवता म्हणे ऐसा भक्तिमार्ग धरा । तेणे भक्तिद्वारा वोळंगाती ॥

—श्री सांवतामाळी

शिरडी धूता

श्रीपुण्यतिथी उत्सव

यंदा श्रीपुण्यतिथी उत्सव दि. २०।१०।५८ ते २२।१०।५८ पर्यंत होता. उत्सवाबद्दल थोडासा गैरसमज यंदा निर्णयसागर पंचांगांत श्रीसाईनाथ पुण्यतिथीचा उल्लेख दि. २३।१०।५८ ला केलेला असल्यामुळे ज्ञाला; पण माझे याचा खुलासा ज्ञालेला आहे व ह्याबाबतचा निश्चित निर्णय श्रीच्या समाधीपुढे चिछथा टाकून घेण्यांत आलेला आहे व तो निर्णय असा की विजयादशमी हीच श्रीसद्गुरुरायांची पुण्यतिथि. यंदा आश्विन शुद्ध ९ लाच विजयादशमी आली होती; त्यामुळे तो दिवस म्हणजे मंगळवार दि. २१।१०।५८ हा पुण्यतिथीचा दिवस म्हणून साजरा करण्यांत आला व दुसऱ्या दिवशीं दशमी असल्याने काळा घेण्यांत आला होता. दरवर्षी विजयादशमी दशमिला असल्याने दुसऱ्या दिवशीं एकादशी घेते व त्यामुळे त्यादिवशीं काळा होऊं शकत नाहीं व तो द्वादशीला घेणे भाग पडते. ह्या सर्व कारणास्तव दरवर्षी हा उत्सव ४ दिवसांचा बहुधा होतो, तो यंदा तीनच दिवसांचा ज्ञाला.

दि. २०—१०—५८ रोजी नित्य कार्यक्रमाव्यतिरिक्त पुण्याचे श्री. मधुकरराव जोशी यांचे दुपारी ४ ते ६ पर्यंत कीर्तन ज्ञालें. रात्री पालखीची गांवांतून मिरवणूक

ज्ञाली व कांहीं कलाकारांनी श्रीचे पुढे हजेरी दिली.

मंगळवार दि. २१—१०—५८ रोजी नित्य कार्यक्रमाव्यतिरिक्त, भिक्षा मिरवणुकीचा कार्यक्रम सकाळी ज्ञाला व व सकाळी १० ते १२ पर्यंत श्री. श्री. बा. ऊर्फ बाबुराव देव, ठाणे, विश्वस्त शिरडी संरथान, यांचे श्रीसाईबाबांचे पुण्यतिथिनिमित्त कीर्तन ज्ञालें. कीर्तन संपल्यावर, भोजनगृहांतील तळमजळ्यावरील दिवाणखान्यांत श्रीचा आराधना विधि केलां गेला. हा आराधनाविधि श्री. श्री. बा. तथा बाबुराव देव, विश्वस्त व एकंदर ब्राह्मण १६ व सुवासिनी वाढावयास व जेवावयास होत्या सायंकाळी ५ ते ६ पर्यंत समाधिमांदिरांत मंत्रजागर ज्ञाला. रात्रौ श्रीचे रथाची मिरवणूक काढण्यांत आली व रात्री अनेक कलाकारांची श्रीचेपुढे हजेरी ज्ञाली.

बुधवार दि. २२—१०—५८ सकाळी नित्य कार्यक्रमाव्यतिरिक्त भिक्षा मिरवणूक व सकाळी १० ते १२ पर्यंत गोपाळकाळा कीर्तन होऊन उत्सव समाप्त ज्ञाला.

ह्या उत्सवांत गांवांतील व संस्थानांतील कांहीं लोकांनी मिळून (१). अंमलदार (२) दिव्यावर झेंप व (३) डॉ. कैलास अर्शी तीन सामाजिक नाटके उत्तम रीतीने करून दाखविली. यंदाचे साली

उत्सवाचे आदले दिवशी म्हणजे दिनांक १९-२०-१९५८ रविवार रोजीं श्री साई-भक्त संमेलन, श्रीसमाधी मांदिरा बाहेरील पटांगणांत भव्य मंडपांत साजीरे करण्यांत आले. श्री. बाळासाहेब सावंत अध्यक्ष, श्री. बाजीराव पाटील, उपाध्यक्ष, श्री. भाऊसाहेब वालावलकर, बाबुराव अर्नाळी-कर, मुबईच मंत्री नामदार बाळासाहेब भारदे, संस्थानची विश्वस्त मंडळी व सुभासद उपस्थित होते. श्री. बाळासाहेब भारदे यांचे भाषण झाले.

उत्सवानिमित्त संस्थान मिळकर्तीत विशेष स्वच्छता ठेवण्यांत आली होती.

संस्थानच्या कर्मचारी यांना पुण्यतिथि उत्सवानिमित्त रु. १०, रु. ७ व रु. ५ याप्रमाणे अधिकारपरत्वे, देणगी, कार्यकारी विश्वस्त श्री. नागेश्वराव सावंत श्री. हरीभाऊ शेळके व श्री. शाळिग्राम नागरे याच्याहस्ते देण्यांत आली.

दर उत्सवात नवीनच सुरु केलेले कार्यक्रम म्हणजे (२४, चोवीस तास श्रीसाईनाम संकीर्तन श्रीसाईसच्चारित्र वाचन हे चांगल्यारीतीने द्वारकामाईत पार पडले.

भक्तासाठी एक नवी सोय

शिरडी येथे येणारे भक्तांत कोणी अचानक आजारी झाल्यास दवाखान्यातून त्यास औषध मिळण्याची सोय आहे. पण रोग्याला लागणारी उपकरणे न मिळाल्याने रोग्याची फार कुचंबणा होते. हे लक्षांत घेऊन खालील रुग्णोपयोगी उपकरणे शिरडीयेथे सर करुनाकडे मिळण्याची व्यवस्था करण्यांत

आली आहे. ती मोफत पण डिपॉशिट ठेऊन मिळूं शकतील.
उपकरणे—

१. थर्मामिटर
२. लघ्बीचे पात्र (पुरुषासाठी)
३. „ (लियांसाठी)
४. परसाकडचे भांडे
५. गरम पाण्याची बैग
६. आइस बैग
७. मोसंब्याचा रस काढण्याचे पात्र

*A cut
above the
average*

With our long experience we know precisely how to appraise your individual requirements and add just that deft touch which can greatly enhance your personality.

★ A wide selection of materials in : WOOLLEN, RAYON, DACRON, SHARKSKIN, COTTON HOSIERY & QUALITY READY-MADE GARMENTS.

TRUE FIT & CO.

Consult us about your new clothes

97/103, MAHATMA GANDHI ROAD
OPP. RAJABAI TOWER, BOMBAY I

Tel. : 253565

श्रीसाईबाबा शिरडी संस्थानांत विक्रीस असलेलीं पुस्तके

(१)	श्रीसाईसचरित	(मराठी)	किंमत	रु.	७-०-०
(२)	„	(इंग्रजी)	„	„	४-०-०
(३)	„	(हिंदी)	„	„	४-८-०
(४)	„	(गुजराती)	„	„	३-१२-०
(५)	दासगणूकृत श्रीसाईनाथ-स्तवनमंजरी		„	„	०-२-०
(६)	„	(अध्याय ४)	„	„	०-८-०
(७)	सगुणोपासना (मराठी)		„	„	०-४-०
(८)	सगुणोपासना (गुजराती)		„	„	०-४-०
(९)	प्रधानकृत पुस्तक (A glimpse of Indian spirituality)		„	„	१-०-०
(१०)	श्रीसाई-लीलामृत		„	„	२-०-०
(११)	श्री साई-सुमनांजली		„	„	०-१-०
(१२)	कीर्तन-पंचक (श्री साईलीलांनी नटलेले)		„	„	१-८-०
(१३)	शीलधी (शिरडी वर्णन)		„	„	०-१२-०
(१४)	श्रीसाईबाबा-अवतार व कार्य		„	„	२-०-०
(१५)	श्रीसाई गीतांजली		„	„	०-२-०

बरील पुस्तके खालील पत्त्यावर मिळतील :—

- (१) सर कारकून, श्रीसाईबाबा शिरडी संस्थान, पोस्ट—शिरडी
जि. अहमदनगर.
- (२) श्रीसाईबाबा शिरडी संस्थान, मुंबई ऑफिस : ईस्ट अँड वेस्ट इं.
कंपनी विलिंडग, ४९५५ अपोलो स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई १.
पोस्टेज निराळे. व्ही. पी. पद्धत नाही.

श्रीसाईलीलेतील जाहिरातीचे दर

	कवहर पेज २ रॅ-३ रॅ	कवहर पेज ४ थॅ	आंतील पान
पूर्ण पान एकाच वेळेस	रु. ६०	रु. ७५	रु. ४०
अधै „ „ „	रु. ३५	रु. ४०	रु. २५
१/२ „ „ „	रु. —	रु. —	रु. १५
१/४ „ „ „	रु. —	रु. —	रु. १०
पूर्ण पान एक वर्षाकरितां	रु. २००	रु. २५०	रु. १३५
अधै „ „ „	रु. १२०	रु. १३५	रु. ८५
१/४ „ „ „	रु. —	रु. —	रु. ५०
१/२ „ „ „	रु. —	रु. —	रु. ३५

वि. सू.:—जाहिरात देतेवेळी ५० टक्के आगाऊ रकम पाठविण्याची विनंती
श्री. वा. ह. शिंदे यांची जाहिरातीचे कॅनव्हेसिंग व बिले वसूल करण्यास
नेमणूक केली आहे

संगीताची मोहिनी
माणसाला मंत्रमृग्ध करते.
त्याचप्रमाणे कुटुम्बाहि
हृदयंगम नित्राची मुद्रणकृति
वाचकाला नयनमृग्ध करते !

आणि म्हणून च
हाफ-टोन, लाईन, श्री अँड फोर कलर ब्लॉक्स,
ऑफसेट प्रेस, स्टीरियोज इत्यादि
आणि त्याचप्रमाणे वैशिष्ट्यपूर्ण
सवांगसुंदर कॅलेंडर्ससाठी—

डी. डी. नेरोय

५३४, सॅडहर्स्ट ब्रिज, चौपाटी, मुंबई
टेलिफोन : ७५०४७

डी. डी. नेरोय यांनी तयार केलेले श्री साईबाबांचे तीन
रंगी चित्र, द्वारकामार्द व इतर एक रंगी फोटो—साईज 10×8 ,
 10×14 , 14×20 व पोस्टकार्ड साईज खालील ठिकाणी
मिळण्याची खास व्यवस्था केली आहे.

श्री. सगुण मेरु नाईक
मु. पो. शिडी, जि. अहमदनगर

मुद्रक: कृ. ना. सापले, रामकृष्ण प्रिंटिंग प्रेस, मोरचाग रोड, दादर, मुंबई १४.
संपादक व प्रकाशक: ना. अ. सावंत, इंस्ट ऑफ वेस्ट
इन्डियन विडिंग, ४९/५५, आपोलो स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई १.